Літаратурная Беларусь

Выпуск №6 (130)
(чэрвень)

КУЛЬТУРНА-АСВЕТНІЦКІ ПРАЕКТ
Грамадскага аб'яднання «Саюз беларускіх пісьменнікаў» і «Новага Часу»

lit-bel.org
novychas.by

Змест

Валеры Гапееў: «Мова павінна быць самастойным героем»

— Спадар Валеры, віншуем з атрыманнем літаратурнай прэміі «Залаты апостраф»-2016 у галіне прозы. Узнагарода была нечаканай? Чым гэтая прэмія каштоўная для Вас?

— Дык з гадамі перастаеш чакаць менавіта нейкіх узнагарод, асаблівага прызнання, дый увогуле, хочацца жыць без нечаканасцяў! Шчыра — мне было вельмі прыемна. Хвалююча. Чым каштоўная гэта прэмія? Тут трэба маленькую прадмову. Гадоў 15 таму быў я на курсах павышэння кваліфікацыі і ў выпускной працы аб ролі раёнак я акцэнтаваў увагу на тым, што раённая газета застаецца на сёння адным з астраўкоў жывой беларускасці. І вось... І вось знікла беларускае праваднное радыё. Гады тры таму мяне запрасілі ў школу ў мой Рагачоў (сам я родам з Рагачоўскага раёна). Дзіўнае было адчуванне, калі зайшоў у рэдакцыю раёнкі. Некалі я пісаў туды свае вершы і першыя замалёўкі. «Камунар» прыходзіў ці не ў кожную хату вёсачкі. Вядома ж, беларускамоўны, іначай, мабыць, і быць не магло. А цяпер я гартаў былую раёнку і не пазнаваў яе. У «Свабодным слове» (такая цяпер назва ў яе) не знайшоў і адзінага слоўца на беларускай мове... На сустрэчы з вучнямі школы бачыў і пустыя вочы — многія дзеці не разумелі маёй беларускай гаворкі. І ўпершыню за ўсе гады пра гэту сустрэчу напісалі ў газеце на рускай мове. Сказаць, што мяне перапоўніў адчай? Гэтага, мабыць, мала... Ведаю, што на сёння палова раённых газет цалкам рускамоўныя, яшчэ палова — добра, калі 50 на 50. Карацей, змыліся тыя «астраўкі беларускасці», пра якія я пісаў...

Што засталося? Ды адзіная выспа — Саюз беларускіх пісьменнікаў. Адзіная і сапраўдная. І вось я атрымліваю ўзнагароду за свой твор. Разам з прызнаннем ягонай якасці, гэта для мяне — нібыта афіцыйнае пасвячэнне ў лік абаронцаў гэтай выспы. Магчыма, і раней недзе падсвядома лічыў сябе такім, адстойваючы беларускую мову ў сваёй раёнцы, ствараючы тэксты на беларускай мове. Ды быццам быў вольны адмовіцца ад усяго. А сёння перастаць пісаць на роднай мове будзе дэзерцірствам. Здрадай. Прычым, яўнай. Карацей, тая ўзнагарода — як прынясці прысягі ў арміі, калі назад — ніяк.

Валеры Гапееў: «Што засталося? Ды адзіная выспа — Саюз беларускіх пісьменнікаў. Адзіная і сапраўдная»

— Вы плённа працуеце яшчэ і як літаратурны крытык. Якіх твораў Вам як чытачу не хапае ў беларускай літаратуры?

— Ну, ніяк не крытык, ніяк. Тое, што іншы раз пішу водгукі — гэта пачуццё хутчэй абавязку перад сабой. Насамрэч жа, часам выходзіць кніга, добрая, патрэбная, а пра яе — ні слоўца пасля выхаду. Ведаю, як гэта бывае крыўдна аўтару. Таму — пішу. Прызнаюся — далёка не на ўсё, што прачытаю. Ляжа на сэрца, як кажуць, будзе водгук. Не спадабаецца — прамаўчу. Гэта на часопісную публікацыю варта глядзець як на матэрыял, які можна палепшыць. А вось кніга, калі выйшла, — ужо не паправіць. І паказваць аўтару на яе недахопы няма сэнсу. Будзе магчымасць — выкажуся ў прыватнай размове. Вядома, гэта вельмі няпроста для творчага чалавека: шчыра парадавацца за поспех іншага. Але можна навучыцца, далібог.

Якіх кніг не хапае асабіста мне? Пра сучаснасць. Вялікай формы. Пэўна ж, мы насыціліся малой формай, якую нарадзіў яшчэ Жывы Часопіс, дадаў жыцця Фэйсбук. Не адмаўляю такой форме ў праве на існаванне, але ж і раманаў хочацца ад вядомых аўтараў. Паўтаруся: пра сучасніка і сучаснасць. Мы жывём на такім зломе... Быў у нас свой свет, вялікі і моцны, ды насамрэч гэта была вяршыня айсберга. І раптам гэты айсберг перавярнуўся — і мы сталі жыць на іншым яго баку, пра які толькі чулі нешта крыху... Такая вось думка. Калі ўжо спыталі, дык скажу і пра тыя кнігі, якіх бы не хацеў бачыць. На жаль, пачасціліся выпадкі выдання кніг без належнай рэдактуры. Чытаеш, спатыкаешся на русізмы, элементарную непісьменнасць, груваскасць сказаў, няўцямную мову. Так крыўдна... Мова павінна альбо зусім не заўважацца ў кнізе, альбо быць самастойным героем. У любым выпадку, так прыкра з-за некаторых кніг і аўтараў. А яшчэ пасля і піярыцца такая кніга як адмысловая, арыгінальная ці яшчэ там нейкая... Выдавецтвам трэба быць больш патрабавальнымі, і хай бы самі выдавецтвы пабойваліся выдаваць непісьменныя рэчы... Дзіўна, калі няма адказнасці ні ў аўтара, ні ў рэдактара, ні ў выдаўца...

— Вы напісалі шмат твораў для дзяцей і падлеткаў. На сваёй старонцы ў інтэрнэце (http://gapeev.brest.by) Вы адказваеце на пытанні чытачоў, даяце ім парады, а таксама на сайце можна прачытаць і Вашыя творы. Якія пытанні найчасцей хвалююць сучасную моладзь?

— Тыя ж, што і заўсёды, што хвалявалі нашых бацькоў, нас саміх, — адносіны. Адносіны паміж сябрамі, паміж падлеткамі і настаўнікамі, паміж падлеткамі і бацькамі. Пачуцці. Адчуванне сябе асобай, сваё асабістае станаўленне. Разуменне сябе асаблівым чалавекам, адчужэнне ад натоўпу, набыццё выключнага «я». Нічога новага, расчарую дарэшты. Але ў гэтым «старым» — самыя складаныя пытанні росту і развіцця асобы, да таго ж цяперашнія дзеці не ўваходзяць у жорсткі даросны свет пакрысе, як мы, а скачуць

Якіх кніг не хапае асабіста мне? Пра сучаснасць. Вялікай формы. Пэўна ж, мы насыціліся малой формай, якую нарадзіў яшчэ Жывы Часопіс, дадаў жыцця Фэйсбук. Але ж і раманаў хочацца ад вядомых аўтараў

туды са сваім першым смартфонам. Ім адкрываецца ўсё і адразу: увесь бруд, усе жахі, усе здрады і ўсе заганы чалавечай душы. Паспрабуйце захаваць у гэтым усім самога сябе...

— Якую кнігу з тых, што прачыталі нядаўна, параілі б пашукаць у кнігарнях і бібліятэках чытачам? І ўвогуле — як зацікавіць сучасную моладзь чытаць кніжкі?

— Вось з самага нядаўняга, спецыяльна для мужчын: «Урб@н.М» Людмілы Шчэрбы. (Рэцэнзію на яе можна прачытаць у гэтым нумары. — Рэд.) Але каб толькі прачыталі да канца, набраліся цярпення, смеласці, пазбавіліся пачуцця неабходнасці ўсё зразумець сваёй мужчынскай логікай — і прачыталі. Гэта кніга пра тое, як думае жанчына, як адчувае... Раней нічога падобнага не сустракаў. Таксама з самага свежага — «Плошча Калумба» Сяргея Лапцэвіча. Добрая рэч, незвычайная ідэя і думка аўтара.

Наконт сучаснай моладзі... Трэба пісаць і для іх! Недзе і мэтанакіравана. Увогуле, прывіваць любоў да чытання найлепш з дзяцінства, вядома. Патрэбныя кнігі для падлеткавага ўзросту... І вельмі важна вось што яшчэ: рэклама. Але толькі праўдзівая рэклама, ад аўтарытэтных людзей. Рэклама-парада. Сёння ж назіраецца зусім іншае: агрэсіўны піяр далёкай ад дасканаласці літаратуры, усялякія топы продажаў, за якімі — сем тайнаў, але яны ж таксама нараджаюць попыт, і ў поўнай прастрацыі іншы раз ад тых кніг, якія ў тыя топы трапляюць. Значыць, самім пісьменнікам трэба пісаць пра кнігі сваіх сяброў, расказваць пра іх. Менавіта пра добрыя кнігі.

Алесь Сачанка

Мінскі Кангрэс Еўрапейскай Пісьменніцкай Рады

Праз год у Мінску пройдзе Кангрэс Еўрапейскай Пісьменніцкай Рады. Такое рашэнне было прынята 12 чэрвеня ўдзельнікамі сёлетняга Кангрэсу на пасяджэнні ў Барселоне.

Саюз беларускіх пісьменнікаў на форуме прастаўлялі старшыня СБП Барыс Пятровіч, юрыстка Вольга Сямашка і перакладчыца Надзея Кандрусевіч-Шыдлоўская.

Еўрапейская Пісьменніцкая Рада (European Writers' Council; EWC) прадстаўляе больш за 150 тысячаў літаратараў з амаль пяцідзесяці пісьменніцкіх саюзаў краін Еўропы. Федэрацыя была заснаваная ў 1977 годзе ў Берліне пад назвай Еўрапейскі Пісьменніцкі Кангрэс. З 2010 года існуе пад цяперашняй назвай са штаб-кватэрай у Брусэлі.

Прэзідэнтам арганізацыі сёлета абраны старшыня Шведскага саюза пісьменнікаў Гунар Ардэліус. Саюз беларускіх пісьменнікаў з'яўляецца правадзейным сябрам EWC з 2010 года.

Прэс-служба СБП

Першы беларускі графічны раман

Саюз беларускіх пісьменнікаў да Дня народзінаў Васіля Быкава выпусціў апавяданне Васіля Быкава «Сваякі», зробленае ў жанры графічнага рамана маладым мастаком Янам Жвірблем. Кніга пабачыла свет у выдавецтве «Кнігазбор».

Жанр графічнага рамана даўно стаў папулярным у Еўропе і ЗША. Гэтая разнавіднасць вядомых коміксаў прэтэндуе на адмысловае становішча ў свеце мастацтва. Графічныя раманы ілюструюць сур'ёзныя літаратурныя творы і ў адрозненне ад коміксаў маюць павялічаны аб'ём і найчасцей выдаюцца ў палепшаным афармленні. Выходзяць і аўтарскія графічныя раманы, якія разглядаюцца як паўнавартасныя літаратурныя творы. Так, у 1992 годзе графічны раман Арта Шпігельмана «Маўс» пра халакост атрымаў найпрэстыжнейшую Пулітцэраўскую прэмію.

У Беларусі коміксы так і не займелі трывалай нішы, хаця на пачатку 1990-х, калі выдаваліся памятныя "Дзікае паляванне караля Стаха" і "Дзе жывуць бурсонікі", на гэтыя кніжкі быў аграмадны попыт.

Апавяданне «Сваякі» ў аздабленні Яна Жвірблі робіць фанатам коміксаў і аматарам авангарднай кніжнай графікі сапраўдны падарунак. Жорсткі твор Васіля Быкава пра тое, як маці, паспадзяваўшыся на сваяцтва з вясковым паліцаем, неўпрыцям адпраўляе дваіх сыноў на смерць, праілюстраваны гэтак жа бязлітасна востра. Экспрэсіўныя, натуралістычныя і поўныя трагізму малюнкі мастака нагадваюць, што гэта зусім не просценькі комікс для дашкольнікаў, а паўнавартасны графічны раман.

Зусім нядорага кнігу можна купіць у наступных кнігарнях Мінска: «Акадэмкніга», «Цэнтральная», «Светач», «Веды», «Кнігарня пісьменніка», «Логвінаў», «Кнігі і кніжачкі». Дарэчы, усе выданні «Кнігазбора» можна замовіць у самім выдавецтве без гандлёвай надбаўкі.

У Купрэева ў гасцях

Ужо даўно не даводзілася быць (і ўдзельнічаць) на літаратурных мерапрыемствах (прабачаюся за казённае слова) у правінцыі, на якіх пачуваешся не назойлівым госцем, а чаканым чалавекам...

Магіла М. Купрэева

Шчыра скажу, што едучы на юбілейныя ўгодкі вядомага паэта і пісьменніка Міколы Купрэева ў Івацэвічы з яго дачкой Святланай, мы нават не маглі ўявіць, наколькі годна паставяцца там да памяці «выклятага» паэта. З'явіўшыся ў райцэнтры раней часу, мы паехалі адразу на могілкі вёскі Міхнавічы, якая ўжо паглынулася Івацэвічамі. Якраз поруч са старымі кладамі стаіць былая вясковая школа, дзе жыў і настаўнічаў з жонкай (мачыхай Міколы Сымонавіча) бацька паэта. Ды і сам Мікола з пачатку 1950-х гадоў таксама гадаваўся тут, пакуль вучыўся ў Івацэвіцкай сярэдняй школе.

Пры ўваходзе на нас абрынулася гала прасвету, ад чаго адразу стала сіратліва і вусцішна. Нехта дадумаўся спілаваць старыя дрэвы, што пад сваімі жывымі шатамі як бы паўторна хавалі ад рознай зямной непагадзі пахаваных пад імі людзей. Асабліва шкада было маладога дубка, што рос проста каля грудка Міколы Сымонавіча і выконваў своеасаблівую ролю вартаўніка яго чуйнага спакою...

У бібліятэцы нас сустрэлі прыязна і цёпла. А тое, што пачалося далей, проста здзівіла: супрацоўніцы (дырэктар Галіна Міхнюк, адзел маркетынга, бібліятэкаркі Ганна Ашкала, Антаніна Саявец, Людміла Монцік, Вольга Вазнішчык, Людміла Леановіч) падрыхтавалі драматычна-дэкламацыйную кампазіцыю паводле пакручастай біяграфіі Міколы Купрэева, сюжэтна звязаўшы яе з найбольш выбітнымі творамі паэта і пісьменніка... Затым да жывой і зацікаўленай гаворкі пра лёс юбіляра падключылі і нас, гасцей імпрэзы: пісьменніка Валерыя Гапеева, паэта Міколу Папеку, Леаніда Галубовіча, мясцовага сатырыка Віктара Рэчыца і дачку паэта Святлану Купрэеву... Усе выступы былі кранальна-даверлівымі, паважлівa і з цікаўнасцю выслуханыя, а падчас і дарэчна дапоўненыя людзьмі з залы... Не было падзелу на вядучых і прысутных — усе гаварылі і чулі адно аднаго, нярэдка сентыментальна, да слёз у вачах успамінаючы вядомага паэта і земляка. Быў у чытальнай зале з густам аформлены насценны стэнд з кнігамі М. Купрэева з яго дарчымі надпісамі, а таксама шматлікія, у тым ліку рэдкія і малавядомыя, яго публікацыі ў перыядычных выданнях з аўтографамі аўтара. Івацэвіцкая раённая газета прыўрочыла да юбілею вядомага земляка старонку памяці. А ў самім горадзе і яго ваколіцах быў праведзены велапрабег «Па сцежках Купрэева».

Агулам — калі б так здарылася, і Мікола Купрэеў прыадкрыў вочы ды пачуў-пабачыў, што тут у яго гонар дзеілася — то, пэўна, другім разам паміраць ужо заўпарціўся б... Ды й ці памёр ён па сутнасці, — бо духам і словам сваім ён жывы дагэтуль і, мяркуючы па тым, як пашанотна ставяцца да яго памяці і творчай спадчыны, яшчэ доўга жыцьме.

ЛеГал

Аўтару пра аўтарскае права

У выдавецтве «Кнігазбор» пабачыла свет незвычайнае выданне Саюза беларускіх пісьменнікаў — кніжка «Я, аўтар... альбо ўсё, што трэба ведаць аўтару пра аўтарскае права ў Беларусі».

Кніга складаецца з дзевяці раздзелаў, дзе ў займальнай форме разгледжаны сістэмы маральных і маёмасных правоў аўтараў, распавядаецца, якія творы падлягаюць ахове ў галіне аўтарскага права, а якія не. Кожны ахвотны можа даведацца, як адбываецца перадача аўтарскіх правоў, на які час яны дзейнічаюць і, урэшце, — як абараніць свой твор ад неправамернага выкарыстання іншым чалавекам. У дадатках да кнігі змешчаны адрасы і тэлефоны ўстаноў, якія займаюцца абаронай аўтараў, а таксама пералік кніг і заканадаўчых актаў, дзе можна здабыць больш поўную і падрабязную інфармацыю па тэме.

«Абарону правоў аўтараў сёння мы лічым адным з важнейшых накірункаў дзейнасці Саюза, — адзначыў старшыня СБП Барыс Пятровіч, — Прайшлі часы, калі гэтым займалася дзяржава, праз агульныя для ўсіх пісьменнікаў агенцыі. За апошнія дзесяцігоддзі на іх месцы не ўзніклі новыя структуры, не з'явіліся агенты, якія б абаранялі правы аўтараў, дапамагалі ім. Творцы пакінутыя сам-насам са сваімі праблемамі і вымушаныя самі адстойваць свае правы. Але дзеля гэтага яны найперш павінны ведаць іх. Наш даведнік дапаможа зразумець галоўныя праблемы, з якімі даводзіцца сутыкацца аўтарам, з'арыентавацца ў складаных юрыдычных пытаннях. Спадзяюся, гэта стане першым крокам да вяртання ўзаемаадносінаў між аўтарамі і выдаўцамі, між аўтарамі і дзяржавай у зразумелую ўсім прававую прастору. Сябрам Саюза беларускіх пісьменнікаў нагадаю, што больш поўную інфармацыю яны могуць атрымаць у нашага юрыста».

«Дзеля таго, каб ведаць закон і, як вынік, каб закон «працаваў» — неабходна быць знаёмым з яго тэкстам, разумець тэрміны і свае правы. — прызнаецца Вольга Сямашка, юрысткансультантка СБП і ўкладальніца выдання. — Спадзяюся, нашае выданне дапаможа літаратарам адчуваць сябе ўпэўнена ў сучасных варунках кнігавыдання і кнігакарыстання, быць гатовымі да абароны ўласных аўтарскіх правоў. Наша брашура напісана паводле ўзору «Азбукі аўтарскага права» — афіцыйна-папулярнага выдання ЮНЭСКА, арганізацыі, якая стаяла ля вытокаў міжнароднай сістэмы аўтарскага права і валодае лагічнай правільнага тлумачэння законаў у дадзенай сферы».

Кнігу «Я, аўтар... альбо ўсё, што трэба ведаць аўтару пра аўтарскае права ў Беларусі», кожны літаратар можа атрымаць бясплатна ў Саюзе беларускіх пісьменнікаў (Мінск, вул. Кузьмы Чорнага, 31-906), папярэдне патэлефанаваўшы на гарадскі нумар: 8(017)200-80-91.

Ц. Ч.

Не бяднее на таленты край

Тое, што Случчына багатая на таленты, напэўна, ведаюць вельмі многія чытачы. Гэты слаўны край падараваў беларускай літаратуры і нацыянальнай культуры шэраг знакамітых творцаў.

З маладзейшых тут народжаны Алесь Пашкевіч, які ў верасні адзначыць свае 45. А ў снежні споўніцца 95 гадоў Алене Васілевіч, ураджэнцы вёскі Ліпнікі. Яна ўганараваная ў свой час Дзяржаўнай прэміяй Беларусі за кнігу аповесцяў «Пачакай, затрымайся…» Абое з названых, як і многія з неназваных, падаўна жывуць у Мінску. А ў малалюднай і выміраючай слуцкай вёсачцы Краснае Сяло жыве літаратар, сябра Саюза беларускіх пісьменнікаў Сяргей Пятроў. Піша вершы і прозу, а з нядаўняга часу — драматургію і кінасцэнары.

Сёлетні год для Сяргея Пятровіча — юбілейны: 30 красавіка яму споўнілася 80 гадоў. І яшчэ адна ў яго сёлета круглая дата — дзесяцігоддзе з выхаду першае кнігі. Не ведаю, калі быў апублікаваны першы верш Сяргея Пятрова, а першы паэтычны зборнік «Свет воспоминаний» з'явіўся ў 2007 годзе.

Узнікае пытанне: што паспеў здзейсніць творца за такі непрацяглы час? На здзіўленне, зроблена нямала. За адзін толькі 2016 год выйшла пяць кніжак: два зборнікі вершаў, дзве аповесці і зборнік апавяданняў. Увогуле прыкметнае ажыўленне ў творчасці С. Пятрова, разгарненне яго творчага патэнцыялу адбылося пасля ягонага ўступлення ў Саюз беларускіх пісьменнікаў у 2011 годзе. Дарэчы, ён, рускамоўны аўтар, быў прыняты адзінагалосна (пры тайным, вядома, галасаванні) як прыёмнай камісіяй, так і Радай СБП, дзе ўсе выключна беларускамоўныя пісьменнікі.

***

Першыя дзве кнігі — «Свет воспоминаний» і «Подснежник» — С. Пятрова мне ўручыла кампазітарка Алена Атрашкевіч: ён прасіў Алену Віктараўну пазнаёміць такім чынам яго з беларускім паэтам…

У адным з вершаў «Подснежника» мяне прыемна ўразілі словы:

Войду в обитель добрых снов,
Войду, как в стены рая,
Меня всегда здесь ждёт любовь,
Дверей не запирая.

Пазней даволі часта чуў і чую дагэтуль, як пранікнёна гучаць словы верша ў выкананні выдатнага эстраднага артыста Алега Сямёнава, ім жа ўдала пакладзеныя на музыку.

Цяпер інтымная лірыка С. Пятрова — у стадыі росквіту. Нельга не звярнуць увагу на тое, з якім захапленнем і цеплынёй ды якой філігранна-вобразнаю моваю піша паэт пра жанчыну:

Стоишь ты, словно вишенка, нарядная во всём,
И блики, словно вышивка, на платьице твоём.

Гэта — памяць сэрца, здольнага саграваць людзей, дапамагаць ім асільваць беды і памнажаць радасць у шчаслівыя дні

Фота www.kurjer.info

Далей жаночы вобраз абмалёўваецца яшчэ з большаю пяшчотаю і замілаваннем, бо гаворка тут ідзе пра самую жаданую…

Суровы лёс Сяргея Пятровіча, нечакана забраўшы ў яго жонку, аднойчы праявіў да яго неверагодную спагаду і літасць: адарыў яго новым высокім пачуццём у адносінах да жанчыны, якая таксама перажыла драму расстання з любімым: смерць забрала мужа…

Сяргей і Людміла сустрэліся як быццам выпадкова, але, як паказаў час, іхняе спатканне зусім невыпадковае.

Яны спаткаліся на беларускай зямлі, на Берасцейшчыне. І неўзабаве раз'ехаліся: яна — у свой Санкт-Пецярбург, ён — на Случчыну.

Цуд кахання і гранічнага ўзаемапаразумення трывала ўвайшоў у іх жыццё. Вясной і летам — яны ў амаль курортнай вясковай стыхіі, а зімою — у чароўным Піцеры…

***

Паэзія Сяргея Пятрова моцная праўдаю жыцця:

Деревенька моя — одна улица,
Вдоль неё — лишь десяток дворов,
Где берёзы порою сутулятся
От объятий залётных ветров.

Возле дома искрит многоцветие,
Где душистой травы аромат,
Здесь дорога глядит сквозь столетия,
А глаза стариков — на закат…

Як бачым, у гэтым апісальным вершы адсутнічае лірычнае «я». Аднак прысутнасць лірычнага героя і тут адчуваецца, бо аўтар неабыякавы да таго, што адбываецца побач з ім і ў свеце.

Добрае ўражанне і ад іншых апісальных вершаў паэта. Яны, як і папярэдні твор, уяўляюць сабою не чорна-белыя фотаздымкі, а жывыя вобразамі і колерамі карціны.

Мне асабліва імпануе тое, што аўтар у сітуацыі, далёкай ад аптымізму, знаходзіць для сваіх твораў аптымістычныя ноткі:

Тихонько ветер напевает.
Собачка трётся возле ног,
Своею лаской утверждает:
«Хозяин! Ты не одинок!»

***

Сяргей Пятроў — асоба ўнікальная. Па-першае, ён, тэхнар па адукацыі, інжынер па прафесіі (працаваў на розных прадпрыемствах Слуцка), стаўся пісьменнікам. Па-другое, пасля позняга старту ў літаратуры, паспеў ужо сказаць сваё адметнае слова, стварыўшы за 10 гадоў трынаццаць кніжак. Па-трэцяе, у яго — залатыя рукі: ён — і цясляр, і муляр, і бетоншчык, і тынкоўшчык, а яшчэ й пчаляр, што дапамагае здабыць нялішнюю капейчыну для выдання кніг у прыватных выдавецтвах.

Хочацца задаць пытанне самым дапытлівым чытачам. Як вы думаеце, да каго звяртаецца паэт наступнымі пранікліва-пяшчотнымі словамі: «Как яблыневый цвет, чиста душа твоя»? Уявіце сабе, гэтыя словы — пра нашую Беларусь, яе С. Пятроў называе любімаю краінай, Айчынай. Гэта натуральна, бо тут праходзіць усё яго свядомае жыццё, сюды дзесяцігадовым хлопчыкам ён, ураджэнец Пецяргофа, прыехаў з аўдавелаю з ваеннага ліхалецця матуляй і з айчымам-афіцэрам у 1947 годзе. Так што сёлета ў Сяргея Пятровіча — сямідзясятыя ўгодкі парадднення з Беларуссю.

А вось як хораша гучаць чатыры заключныя радкі верша «О стране, в которой я вырос»:

Печаль и скорбь не замутят твой лик,
По всем векам сложна твоя дорога,
Но путь твой будет светел и велик
С благословения людей и Бога.

***

Я коратка распавёў пра Пятрова-паэта. А ў творчую суполку — Саюз беларускіх пісьменнікаў — яго прымалі як празаіка. На той час на ягоным рахунку была адзіная выдадзеная кніга прозы «Мейлах в октябре» — пра поўнае нечаканасцяў і прыгодаў жыццё савецкага габрэя Мейлаха Каца. Тады аўтар, магчыма, яшчэ не ўяўляў, у якія нетры і лабірынты чалавечых адносінаў пранікне яго вынаходлівы розум у наступных кнігах гумарыстычнай аповесці. Уступленне ў суполку пісьменнікаў-прафесіяналаў так натхніла ўражлівую асобу, што неўзабаве з'явіліся другая і трэцяя кнігі маштабнага палатна, а праз год — і фінальная чацвёртая кніга.

Як бы па інерцыі следам ішла яшчэ адна гумарыстычная кніга «С улыбкой между делом». А пасля, у 2013 годзе ў выдавецтве «Ковчег» выйшаў раман «Безотцовщина наша». Гэты твор выклікаў у мяне самае добрае ўражанне. Найперш — гранічнаю жыццёвай праўдаю. Надта па-мастацку яскрава і псіхалагічна пераканаўча паказаны людзі сумленныя і людзі-драпежнікі — як увасабленне дабра і зла. Ды гаворка тут не пра фашыстаў (іхняе зло агульнавядомае). Вайна абвастрае пачуцці людзей, агаляе душы, паскарае ўчынкі, бо памнажае страты, ламаючы лёсы, прыносячы пакуты і сеючы журбу ды адчай. Кантрастны паказ і падзеяў, і герояў, і людскіх настрояў дадае жывасці маштабнай прозе і нязмушанасці ўспрыняццю яе.

Жыццёвая праўда ў рамане натуральная, як узыход сонца, што прыносіць на зямлю гаючае святло і цяпло. Яна поўная, як вясновая рака, і глыбокая, як мора. Ад праўды С. Пятрова не схаваецца ніякае зло. Па-майстэрску, нешматлікімі, але яркімі фактамі, а часам штрыхамі, добра зразумелымі, адлюстраваны суровы час вядомай сталінскай дыктатуры. Рэпрэсіўная машына не спынялася нават тады, калі народ быў змардаваны пакутамі і стратамі. Ды найпаўней пісьменнікам паказана зло вайны. Нават у далёкім тыле вельмі адчувальнае гарачае дыханне фронту. Вайна забрала многіх герояў рамана, многіх пакалечыла. Прапаў без весткі Сярожаў бацька. З пяці юных наваброўцаў, якіх сагрэла сваімі клопатамі і любоўю сардэчная дваццаціпяцігадовая ўдава Надзя, застаўся жывы адзін толькі Ціма, але вярнуўся інвалідам. Калі ўлічыць, што памёр Сярожкаў брат і нешчаслівы выпадак забраў жыццё неразлучнага Сярожавага сябра, то, натуральна, мінорных настрояў у рамане больш, чым мажорных. Але аўтар валодае яшчэ адным цудоўным дарам: уменнем чаргаваць сумнае з вясёлым і нават трагічнае з камічным, дапамагаючы чытачу перавесці дыханне і ўсміхнуцца, а то і ўдосталь пасмяяцца пасля якіх-небудзь цяжкіх эпізодаў. Кнігу «Безотцовщина наша» я лічу пакуль што галоўнай у творчасці Сяргея Пятрова; яна — мужная і пяшчотная, балючая і гаючая, чалавечная і дасціпная, а яшчэ — у поўнай меры спавядальная, гэта — памяць сэрца, здольнага саграваць людзей, дапамагаць ім асільваць беды і памнажаць радасць у шчаслівыя дні.

***

Поспех кожнага творцы пачынаецца з нейкага спрыяльнага моманту, з чыейсьці падтрымкі. Некалі Сяргей Пятроў паказваў свае творы пісьменніку Паўлу Місько, ураджэнцу Случчыны, які з беларускай сталіцы вярнуўся пенсіянерам у родную вёску. Дарэчы, у Мінску Павел Андрэевіч шмат гадоў працаваў галоўным рэдактарам выдавецтва «Мастацкая літаратура», дзе займеў неверагодна багаты досвед ацэнкі твораў і сталых аўтараў, і навічкоў. Паколькі наш юбіляр цікавы суразмоўца, хачу перадаць ягоны ўспамін пра сустрэчу з вопытным празаікам і рэдактарам пасля таго, як з вуснаў аўтара прагучала апавяданне «Баня»:

«Ён мяне ўважліва, не перабіваючы, слухаў, а потым спытаў:

— Колькі дзён ты пісаў гэты твор?

— Гадзіны з дзве.

— Ды над ім тыдзень трэба сядзець, ды і то ці адолееш, а ён — за дзве гадзіны! Ладна, прыходзь да мяне часцей, прынось новыя творы. Вельмі цікава ты пішаш, і вобразы ў цябе жывыя, і гумар выразны. Трэба друкавацца, трэба друкавацца.

Праз тры тыдні я прынёс рукапіс першай кнігі «Мейлах в октябре», уставіўшы туды апавяданне «Баня». Місько прачытаў некалькі старонак, усміхнуўся і сказаў:

— За табой трэба хадзіць з алоўкам ды з паперай і запісваць усё, што ты гаворыш… Што ні слова, то ў дзясятку! Ты неардынарны чалавек… Я ўражаны! Ты не ведаеш, які ты таленавіты чалавек. Колькі табе гадоў? Семдзесят! Калі слухаеш, не гледзячы на цябе, то трыццаць трэба скінуць. Дзе ты быў раней? Дзе ты быў?

— Будаваў светлую будучыню, якая не прыйшла не з маёй віны.

Ён устаў і абняў мяне.

Я знаў, што Павел Андрэевіч быў адораны выключным пачуццём гумару і працаглы час працаваў у сатырычным часопісе «Вожык», таму і адказаў:

— Знаю я вас, гумарыстаў…

А ў адказ пачуў:

— Я табе казаў са шчырым сэрцам. Баламут ты гэтакі! Кінь усё і займайся толькі творамі, пішы, пішы больш, пра цябе яшчэ пачуюць!»

Сяргей Пятроў застаўся на ўсё жыццё ўдзячны Паўлу Місько за тое, што той прыкмеціў ягоны талент і блаславіў на творчыя пошукі. Што ж да працавітасці і веры ў поспех, то такіх якасцяў Пятрову не пазычаць!

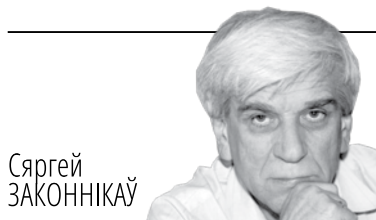
…Аднаго разу я прачытаў у яго такі кароткі абзац: «Слишком много у нас забот и огорчений в повседневности. Но жизнь прекрасна в любом отрезке времени. Как сказал великий Альберт Энштейн, есть два способа жить: вы можете жить так, как будто чудес не бывает, и можете жить так, как будто всё в этом мире является чудом».

Чытачоў газеты, пэўна, цікавіць сённяшні дзень пісьменніка. Яго творчыя інтарэсы — разнастайныя, планы — багатыя. У адзін з тэатраў краіны нядаўна Сяргей Пятроў аддаў цікавую п'есу. У стадыі завяршэння — сцэнар фільма. Вядома, хацелася б, каб у яго з'явілася штосьці, заснаванае на падзеях Случчыны, з якою столькі гадоў ён неразлучны! Пісьменнік і сам пра гэта думае. Пажадаем жа Сяргею Пятровічу плёну ў яго разнастайнай творчай дзейнасці!

Васіль Жуковіч

Ноч. Вакзальныя мроі

З будучай кнігі «Рабскі дзень, вольная ноч»

Сяргей ЗАКОННІКАЎ

На вакзалах мне давялося бавіць час і начаваць без сну, у чуйнай дрымоце, даволі часта.

Відаць, адпаведна мітусліваму, ройнаму настрою і асаблівай атмасферы, якая навечна набрыняла радаснымі і горкімі слязьмі — заўсёднай соллю сустрэч і расстанняў, тут прыходзяць абрывістыя, рваныя, але выразныя, кінематаграфічныя мроі.

У памяці назаўжды засталася экзатычная вандроўка за акіян, якую давялося «агораць», у літаральным сэнсе гэтага слова, аднаму, без ведання англійскай мовы. Запрашэнне ў чэрвені 1997 года ў Вашынгтон на Сусветную канферэнцыю па праблемах культуры і духоўнасці, у якой удзельнічала 348 пісьменнікаў, філосафаў, гісторыкаў, рэлігійных дзеячаў са 110 краін, было нечаканым падарункам. Я ўдзячны лёсу за пяць дзён гутарак з выдатным кінарэжысёрам, акцёрам, бліскучым знаўцам чалавечай душы Раланам Антонавічам Быкавым, хоць у расійскай дэлегацыі мелася і яшчэ шмат таленавітых, цікавых творцаў. На форуме ніякіх праблем не ўзнікла, ўсе выступленні ўдзельнікаў параўнаўча няблага перакладаліся на рускую мову.

Але перад тым былі нязручнасці. З Мінска да Франкфурта-на-Майне, а пасля да Нью-Ёрка даляцеў камфортна, хапіла маіх вельмі сціплых ведаў нямецкай мовы. Затое ў амерыканскім аэрапорце пачаліся пакуты: як жа запоўніць мытную дэкларацыю? Я стаяў ля стойкі, паныла назіраючы, як аднарэйснікі без затрымкі праходзяць кантроль. Выручылі тры вясёлыя сцюардэсы з люфтганзаўскага «Боінга», якія праходзілі міма. Я ўхапіўся за немак, як за апошнюю ратавальную саломінку, сказаў, што іхні пасажыр з Беларусі трапіў у стрэсавую сітуацыю. Старэйшая засмяялася, паляпала па плячы, сказала «Gut!» і хуценька аформіла дакумент на ўваход у Амерыку. Мілыя дзяўчаты пажадалі мне шчаслівага падарожжа і грацыёзна зніклі ў бязмежжы аэрапорта. А я зноў быў практычна нямым, бездапаможным, і з гэтай прычыны мяне чакаў новы стрэс.

Амерыканскія службы насцярожыла тое, што я прыляцеў без багажу, з адным «дыпламатам». Праўда, памеры ён меў нестандартныя, што дазволіла запакаваць бялізну і некалькі чыстых кашуль, сувеніры, кнігі і лісты для землякоў-эмігрантаў. Мая непадобнасць да звыклых пасажыраў якраз і выклікала павышаную цікавасць. У выніку гаспадарам давялося шукаць у сваіх шэрагах службоўца з веданнем нямецкай мовы, толькі з яго дапамогай фармальнасці былі нарэшце вырашаны. Пехатою я дайшоў да тэрмінала мясцовых авіяліній, дзе трэба было даволі доўга чакаць рэйса на Вашынгтон.

Тут сеў на лаву, з палёгкаю ўздыхнуў і пачаў чытаць кнігу па гісторыі старажытнай Беларусі, якую набыў перад ад’ездам. Непадалёку на суседняй лаўцы сядзела маладзіца, з твару мексіканка. Яна раптам усміхнулася і звярнулася з нейкім пытаннем, але я мог збянтэжана прамовіць толькі: «Sorry». Было бачна, што гэта яе здзівіла.

Заглыбіўшыся ў чытанне, абсалютна не чакаў таго, што адбылося праз паўгадзіны. Змораны пералётам, знерваваны, я задрамаў з кнігай на каленях. У бязладным сне сыходзіліся лавы вершнікаў, луналі бел-чырвона-белыя сцягі, іржалі, хрыпелі коні, пена ляцела з храпаў, мацнелі ўдары шабляў, разгаралася сеча… Я здрыгануўся ўсім целам, калі знянацку на мае вочы леглі ласкавыя, лёгкія далоні. Каму гэта ў Нью-Ёрку захацелася са мною пафамільярнічаць?! За спіною пачуўся жаночы і мужчынскі смех: «Ну хто? Угадаў?» Я азірнуўся і сам зарагатаў. Побач стаялі ўкраінская паэтка Ганна Чубач, з якой нядаўна ўдзельнічаў у Міжнародным Шаўчэнкаўскім свяце ў Херсоне, плыў на цеплаходзе па Дняпры, і дэкан філалагічнага факультэта Кіеўскага ўніверсітэта, вядомы літаратуразнаўца Міхайла Наенка. Яны кіраваліся на той жа форум. Мы абняліся, Ганнуся не магла супакоіцца: «Ну мы і настрашылі цябе! Ты аж з твару змяніўся!» Яна, карпулентная, мажная, але спрытная і рухавая, была ў шыкоўнай, вышытай украінскай сукенцы, а таму незвычайнымі паводзінамі і экзатычным адзеннем канчаткова шакіравала мексіканку. Той нават захацелася ўдакладніць: што ж гэта за дзіўныя людзі паляцяць разам з ёю ў Вашынгтон? Дэкан, які няблага валодаў англійскай, задаволіў яе цікаўнасць…

Блытаныя, неверагодныя мроі, больш падобныя на кашмары, даймалі мяне на ўсходнім чыгуначным вакзале Берліна. Было гэта адразу пасля падзення Берлінскай сцяны, якая праходзіла праз вуліцы і нават дамы, якая доўгі час не так фізічна, як маральна рассякала горад і ўвесь нямецкі народ на дзве часткі. Напэўна, у галаве тады сышлося і пераплялося ўсё, што звязана з Германіяй, з другой сусветнай вайной.

Цяпер, у 1990 годзе, на вакзале, дзе мне даводзілася неаднойчы чакаць цягнікоў на Усход і Захад, у акуратных, дысцыплінаваных немцаў я яшчэ ніколі не бачыў такой татальнай засмечанасці і бруду, не чуў неверагодна дзікунскіх крыкаў і лаянкі. Сапраўды, пераходны перыяд у любой, нават самай культурнай краіне, вызначаецца анархіяй і антысанітарыяй. Уразіла масавая бойка немцаў з туркамі, якія спачатку задзіраліся ў вестыбюлі, а затым з галёканнем выкаціліся на плошчу. А ў будынку скрозь сядзелі гаманкія, неахайныя табары румынаў, турак, тунісцаў, прадстаўнікоў шматнацыянальнай Югаславіі. Асобна чакалі ад’езду да новага месца жыхарства немцы-перасяленцы з СССР, знясіленыя доўгай вандроўкай.

Дрымота на чамаданах, якая прыйшла, нягледзячы на вакзальны вэрхал, прынесла маміны ваенныя ўспаміны…

Росны жнівеньскі луг. Мужчыны з вёскі Хоціна вядуць з папасу коней. Трэба везці сабранае збожжа ў далёкае Багародзіцкае партызанам, якія засталіся без хлеба. Мама бяжыць насустрач: «Мужчынкі, уцякайце да лесу, не ідзіце ў вёску. Гэта не нашы. Нешта тут не тое». А тыя смяюцца: «У страху вочы вялікія. Ды свае гэта, свае! Не панікуй, Валя!»

А вёска ачэплена фашысцкімі карнікамі, якія ўкаціліся ціха, непрыкметна, прытым былі ў звыклай партызанскай вопратцы. Яшчэ ніхто нічога не зразумеў. Жанчыны скардзяцца карнікам, што немцы забралі амаль усіх каровак, клянуць іх. Нясуць жбаны з малаком, частуюць фальшывых партызан. А тыя сабралі мужчын і пагналі нібыта ў Сокарава. Па дарозе ў кар’еры забілі. Забівалі не кулямі, а палкамі… Коні яшчэ доўга сіратліва, паныла стаялі на вясковай вуліцы, здавалася, што разумелі бяду…

Без ніякага пераходу следам за вайной у дрымоту ўрываюцца адразу адна за другой стрэсавыя сітуацыі, у якіх быў: аўтобусная катастрофа ля Барысава і небяспечны пералёт на «Дугласе» па маршруце Катанія–Рым над Тырэнскім морам. Фрагменты перажытага ўспыхваюць і згасаюць, працінае фантомны боль у левым плячы, нібы на яве адчуваю ў роце пясок і раструшчанае шкло, бачу, як апантана моляцца манашкі ў салоне самалёта, які імкліва падае, як вольна лятаюць па ім шалікі, парасоны, кнігі…

Але ўсё гэта не дзеля лірыкі. Толькі эпічная паэма можа ўвабраць у сябе такое і заціснуць тугім вузлом…

Драўляныя лавы старога мінскага чыгуначнага вакзала помняцца лепш, усёй істотаю — ад макушкі да пят. Гэта таму, што тут у чуйныя сны прыходзілі першыя вершы.

Вось я сяджу на мулкай лаўцы, ды мне ўтульна, добра. Толькі што ўдала выслізнуў з аблавы на «зайцоў», якую праводзіў у інтэрнаце на Паркавай, 9 сам дэкан філфака Булацкі з прадстаўнікамі прафкама. Цяпер расслабіўся, назіраю і думаю.

Калі прыходзяць цягнікі, выходжу на перон. Цікава назіраць за людскім вірам, за эмоцыямі. Увечары сюды з усяго горада сцякаюцца закаханыя парачкі. Яны карыстаюцца ад’ездамі і прыездамі, каб пад маркай пасажыраў, хоць і похапкам, але нашаптацца, намілавацца, нацалавацца. Позняй ноччу закаханых няма, разбрыдаюцца па сваіх прытулках спаць.

…Метадычна тупаюць па праходах і ўспорваюць соладка спячых міліцыянеры, не дадуць мне рыхтавацца да практычных заняткаў, адпачыць таксама замінаюць. Рабіць няма чаго. Застаецца толькі драмаць, думаць, а калі нешта прыйдзе ў галаву — запісваць у блакнот…

Многае ў зямным жыцці сыходзіць на нішто. Але асабліва шкада коней, якіх вельмі люблю. Тады я не ведаў, што адзін з дарагіх мне рускіх пісьменнікаў, ён жа акцёр і рэжысёр В. Шукшын, некалі скажа: «Калі памрэ апошні конь — свет рухне, таму што самыя лепшыя людзі — гэта коні».

Я неаднойчы мусіў вяртацца да вобраза каня як сімвала волі:

«Дзе ты, косю мой верны, блукаў,
Што любіў апантана, найболей,
Што ў агромністым свеце шукаў?»
— Толькі волю, адзіную волю!

Мае першыя каструбаватыя радкі пра каня неўзабаве з лёгкай рукі Алега Антонавіча Лойкі, шаноўнага выкладчыка і рэдактара, трапяць у калектыўны ўніверсітэцкі зборнік «Натхненне». Быў шчаслівы, што знаходжуся ў паэтычнай сяброўне з Жэняй Янішчыц, Алесем Разанавым, Мар’янам Дуксам, Юркам Голубам, Леанідам Дайнекам. Ды ўсё гэта будзе пазней…

У гэту ноч не да вершаў. Рэдакцыя «Чырвонай змены» перадала ліст з Гомеля, які парваў душу на дробныя частачкі і развеяў яе на ветры. Вось ён, парны аркуш са сшытка ў лінейку: «Мілы Сярожа! Доўга думала, перш чым напісаць гэты ліст. Але я так узрадавалася, калі прачытала твае вершы ў газеце, што ты жывы і нарэшце знайшоўся, з таго, з такой радаснай прычыны і не магу не напісаць. Пішу, а сэрца калоціцца, рукі дрыжаць. Цябе так доўга не было. Ты вярнуўся, ты вярнуўся. Божачка, якое шчасце! Я не забылася, як мы гаварылі і не маглі нагаварыцца з табой на беразе Сажа. Якая я тады была шчаслівая, я не адчувала сябе, лунала, як аблачынка, над Гомелем. Нашы сустрэчы для мяне, як цудоўны сон. Нават не магу паверыць, што ўсё гэта было.

Я не забылася, як ты казаў, што паэту трэба бачыць і чуць тое, што знаходзіцца за межамі вока і вуха. А таму ўпэўнена, што цяпер нават на адлегласці ты ўбачыш і пачуеш мяне, зразумееш пачуцці, якія перапаўняюць маю істоту.

Разумею, што з тых нашых маладых спатканняў прайшло шмат часу. І ты не той, і я не тая. Табе давялося прайсці праз страшэнныя пакуты. У цябе была жонка, сын. Я ведаю пра гэта, бо сачыла за тваім лёсам. Можа, яны знайшліся, і вы жывяце разам? Жадаю табе сямейнага ладу і згоды, бо пасля няволі чалавеку яшчэ больш хочацца жыць, атрымаць ад свайго існавання хоць нейкую радасць, асалоду.

Я ж няўдала выйшла замуж, засталася адна, без дзетак. Працую настаўніцай у школе. Жыццё практычна пражыта. Гляджу цяпер на чужое шчасце, але не зайздрошчу. Проста часам шкадую сябе. Вось і ўсё.

Мой любы Сярожа, нешта пяшчотнае пісаць не буду, ці мала што ты можаш падумаць. Наогул, усё гэта падобна на запіскі вар’яткі, таму «не бяры да галавы». Я сама не ведаю, што ўва мне гаворыць, гэта і я і не я. Не судзі мяне строга. Я ж нічога не хачу, нічога не прашу, мне ад цябе нічога-нічога не трэба.

Калі не адкажаш, зразумею цябе, не пакрыўджуся. Я шчаслівая, што ты вярнуўся, што ты ёсць у гэтым свеце. Цалую. Бывай! Твая N.»

З якімі трымценнем і ўсхваляванасцю пісаў адказ незнаёмай жанчыне, дзядзькавай каханай, — ведаю толькі сам. Гэта заняло больш тыдня. Некалькі разоў рваў напісанае. Нарэшце расказаў, што я пляменнік Сяргея Ракіты (Законнікава), што вершы ў газеце мае, што наша сям’я таксама спадзявалася на лепшае, але ён загінуў у сталінскім канцлагеры.

…Прайшоў месяц. Зваротнай сувязі няма. Калі за гэты час не адказала, то, відаць, ніколі ўжо не напіша. Пра дзядзьку расказваў бацька, успаміналі пісьменнікі, якія яго ведалі. Няблага быў злеплены матухнай-прыродай гэты родны мне чалавек: стройны, плячысты, рысы аблічча буйныя, выразныя, запамінальныя, характарам камунікабельны, прыязны, меў схільнасць да гумару. А якая яна, калі шчымліва памятае юначае пачуццё? Смяшлівая або засяроджаная, рамантычная або практычная? А з выгляду якая — чарнявая… русявая… бялявая? З яе радкоў такое не можа высвеціцца. Так назаўсёды і застанецца яна загадкай?..

З лістом у руках засынаю на вакзальнай лаве да чарговай міліцэйскай пабудкі…

На ўскрайку лета

Валеры ДУБОЎСКІ

Адчыняю

Нешта даўно не спяваў...
Чакаю —
У дзверы нехта пазвоніць.
Я — жорстка скошаная трава
На гарадскім газоне.

Мажліва, і праўда —
Расла загуста
Трава...
І занадта высока...
Ды наўпрост цалаваў
Аблокі вуснамі,
І жамяра ўва мне
Высока падскоквала.

Рукамі песцілі мяне каханкі.
Гарэзіла басаног
Неслухмяная дзятва,
Спатыкаліся
Белыя дажджы і ранкі
І дзядоў прыпаміны:
«Ты — паганец, літва».

Хто коды мне змітаваў?
Чакаю —
У дзверы нехта пазвоніць...
Сам адчыняю —
Праяснена галава:
Казурка рупіцца
На гарадскім газоне.

***

І я ў туман пайду.

Нібы вуголле, тлее
Зляцеўшай зоркі
Невяртання след...

Ці шчасце, ці бяду,
Цень распачатых дум
І невяртання след,
Нібы туман, тапчу...
І я ў туман крычу...

І невяртання след...

І я ў туман пайду...

У бацькавым садзе

У пройсце
З сённяшняга дня
Іду.
У радасці? У нудзьбе?
Сад перарос сябе,
З зямнога прарошчы
Радства.

Згрызота — ужо як работа.
І курыва не ўзацяг...
Раздумлівы, неахвотны
Дымок,
Як апалы сцяг —
Дымок
З прамінулага лісця.
Не я яго запаліў...
У садзе, дзе рос калісьці,
Няўрод яблык і сліў.

Якое дзівоснае прадзіва
Квету
Буяла вясной!
З вакна — беларускае радыё.
З душы — мелодыя слоў.

...У бацькавым садзе — раса.
Кветам сад аслабеў...
Сад перарос сябе.
Беларусь сябе
Перарасла.

З чаго?

Блішчынкі сонечнай лускі
На Свіцязь-возеры.
Усмешачка твая наўскід.
Ядзім марозіва.

Глыбеча чуццяў
Пад чаўном
Куды падзелася...
Ты мне ўсміхалася з чаго,
Жанчына ў смеласці?

***

На ўскрайку лета,
Пасярод жыцця,
У сераду,
Да вечнага нечага,
З кветкі на кветку
Твайго пачуцця
Шчамель і я
Ляцім ад сланечніка.

Наўсперач нас
На пальчык мезенны
Зайчык сонечны
Прыпаў лацвей...

...Ад сланечніка — сонцавей.
Ад усмешкі тваёй — паэзія.

***

Наступнасць
трымае лёсы магчымасцю.

Пройсце
агортвае спраўджанасцю
і немагчымасцю
паўтарыць.

Тутсамасць
спрабуе затрымаць пройсце
і затрымацца ў наступнасці.

Бесхацінка

З бацькоўскага дому,
З матчынай люлькі душа
У свет невядомы
Краем вядомым пайшла.

Па дарогах, палянах,
Суквеццях салодкіх і горкіх,
Ад дзядоў расстраляных,
Ад любай Максімавай Зоркі.

Ад гудкоў паравозных
Да эсэмэсак андроідных,
Аскетная і нецвярозая,
Душа, што шукала провіду.

Лёс суворасцю падперазаў.
Усё ж і ў жалеза знайшлася мякаць.
Была з вачэй не тваіх сляза,
Ды — праз жыццё — навучыўся плакаць.

Праз снягі і дажджы,
Прыспехам, подбегам, безупынку
Да сябе ці дабяжыць
Здарожаная душа — бесхацінка?

***

Душой душу ускалыхні.
Душэўная спадзе знямога.
Грахі і ксты
Нясем да Бога.
І не адмольваем грахі.

І застаемся
Як мы ёсць.
Як абразок у люстры Бога.
Найвышняя Яго мілосць.
Найвышняя
Яго
Трывога.

Прыйдзе час...

Вадзім ЖЫЛКО

***

Ужо не з даверам — з дакорам
У вочы каханай зірні.
Кастрычнік нябачным затворам
З абоймы вышчоўквае дні.
Хвіліны, як вострыя кулі,
Намацаўшы позіркам скронь,
Чакаюць у восеньскім гуле
Драпежнай каманды: «Агонь!»
...Зімовыя блізка віхуры —
І што тут паробіш: жыццё!
А восень спраўляе хаўтуры
Па тым, што сышло ў нябыццё.

***

Звісаюць з дахаў ледзяшы
Нямой пагрозай.
Ляжаць пытанні на душы
Вялікім стосам.
Кавярня кліча да сябе
Каля тэатра.
Застылы месяц у журбе
Апошняй квадрай.
А на сурвэтках на стале —
Маяк, ці Фара...
З дзяўчынай шэпчацца юнак
Да твару тварам.
Зноў крокі мераюць квартал:
О, недарэка!
Аптэка, вуліца, ліхтар...
Цень чалавека...

***

«Ну і нашто табе яно?»
З усмешкай позірк запытальны.
Наліта ў келіхі віно.
«Як, ты не п'еш? Недаравальна!
І што ты думаеш цяпер?
Былое зноў шукаць гатовы?»
Ў крэдыт, авансам, напавер
Ён шчодра рассыпае словы.
Ён так спяшаецца прабіць
Да падсвядомасці дарогу,
Што слоў сваіх губляе ніць
І замаўкае, дзякуй Богу.
Ды хоча першым быць паўсюль,
Прывык заўсёды ставіць кропку,
І тут жа залпам новых куль
Шпурляе да мяне чародку.
Ён намагаецца, дзівак,

Мяне па-свойму перайначыць,
І цэлы вечар аніяк
Свой не збаўляе тэмп гарачы.
Ён пераконвае ізноў
Ўсё з той жа жарсцю ды імпэтам...
Здаецца, і не хопіць слоў,
Не хопіць доказаў, ды дзе там!
А я маўчу: няхай сабе
Ён хоць да раніцы баўбоча.
Ў люстэрку бачацца ў журбе
Яго засмучаныя вочы...

***

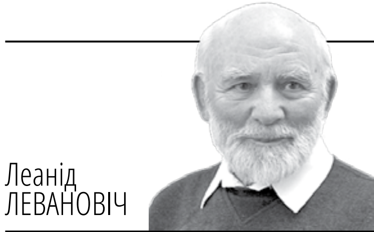
Што праўда ў кожнага свая,
Спрачацца нам не варта, людзі.
Ды аднаму — валяцца ў брудзе,
Другому — мкнуцца да святла.
Постмадэрнісцкі каляндар
Свае дыктуе нам законы:
Камусьці — зноўку біць паклоны,
Другім — атрымліваць удар.
Інфармацыйны акіян
Нас паглынуць заўжды гатовы:
Як цені, пралятаюць словы,
На трон высокі ўзлез падман.
Ў вялікай модзе слова «фэйк»,
Прывабны самы колер — шэры.
Без разумення і без веры
Жыве, як зомбі, чалавек.
Ды праўда ў кожнага свая —
Ці хто там пра яе спрачаўся?
Сусвет змяніўся: там застаўся
Не Бог, не д'ябал — толькі Я...

***

Стануць незлічонымі
Ланцугамі чорнымі
Перад нескаронымі:
Трэба ж іх скарыць!
Хто раве раз'юшана,
Хто сіпіць прыдушана,
Кодлай разварушанай
Пачынаюць выць.
Нібы беснаватая,
Рушыць цэмры гвардыя,
І невінаватая,
Бо «загад у нас».
Можа, ёсць сумленныя,
Хоць бы патаемныя?
Пошукі дарэмныя,
Але прыйдзе час...

Мілeніум

Урыўкі з рамана

Леанід ЛЕВАНОВІЧ

Пятро паехаў трамваем, каб на плошчы Якуба Коласа сесці на метро і даехаць да Нямігі.

У падземным пераходзе станцыі метро было змрочна, ад шэрых бетонных сцен дыхала холадам, і, мусіць, таму, што Пятро ведаў аб трагедыі, якая тут адбылася, яму здавалася, што на сценах застыў немы, здушаны крык ахвяраў натоўпу. Прыкмет асаблівых ужо не было: усё прыбралі, вымылі. Каля выхаду з метро стаяў згорблены сівы мужчына. Зрэдзьчас падымаў галаву і пазіраў на шкляныя дзверы; чакаў: вось яны адчыняцца і выйдзе... Каго чакаў? Жонку, дачку, сына...

На самай ніжняй прыступцы Пятро ўбачыў цёмныя сляды крыві. Вышэй на падасланай газеце сядзеў русявы хлопец, бязгучна плакаў, ашчаперыўшы галаву. Каго ён страціў? Каханую, з якой быў разам. Смеючыся, навыперадкі імчалі ў падземны пераход, яна пакаўзнулася, а ён не змог утрымаць яе, натоўп, нібы лавіна, панёс яго далей.

Ярка свяціла сонца, разгараўся прыгожы маёвы дзень. Апошні дзень вясны. І раптам ён узгадаў, хто той сумнатвары сівы чалавек — кінааператар з тэлестудыі, з якім некалі здымалі перадачу на Палессі, здаецца, пра Івана Мележа, потым на Прыпяці была юшка. Пасля чаркі Пятро спытаўся ў яго: «Як вы адчуваеце, здымкі атрымаліся? Будзе што манціраваць?» «Вскрытие покажет», — весела адказаў кіношнік. «Вскрытие» — гэта значыць: праяўка плёнкі

Пятро зірнуў на гадзіннік. Было без дзесяці дзевяць, трэба спяшацца на працу, але ногі самі павярнулі назад. У пераходзе паболела людзей, сумнатварых, заплаканых. Пятро ціха наблізіўся да сівагаловага чалавека, ветліва спытаўся:

— Прабачце, вы не працавалі на тэлестудыі?

— Працаваў. А вы, здаецца, Махавікоў?

— Так, гэта я. Яшчэ раз прабачце. Чакаеце каго?

— О, мілы чалавеча! Чакаю, ды не ведаю, ці дачакаюся. Унучка, Аленка, студэнтка, вяселле намячалася... І хлопец людскі... — чалавек дастаў хусцінку, выцер чырвоныя вочы. — Пайшла з сяброўкай на гэтае свята. Хлопец ейны вадзіцель тралейбуса, быў на працы. Яны дамовіліся тут сустрэцца а палове дзясятай, патанцаваць, выпіць піва. Разам ехаць дамоў... І вось яе няма. Сяброўка вярнулася. Яе адціснулі да сцяны. Таму яна не ўпала... Мой сын, ну, бацька Алёнкі, з нявесткай паехалі па бальніцах. Можа, яшчэ жывая? Такое дзіцятка... разумніца, прыгажуня...

— Ну, мацуйцеся. Дай Бог, каб яна знайшлася.

Пятро паціснуў руку знаёмцу і заспяшаўся на працу. Па абедзе ён зноў прыйшоў на станцыю «Няміга». Ужо было вядома, што загінула 53 чалавекі, дзясяткі параненых — у розных бальніцах горада. 31 мая і 1 чэрвеня аб'яўлены днём жалобы.

Цяпер у падземным пераходзе было людна. На прыступках ляжалі кветкі, гарэлі свечкі. На сцяне бяleліся сіратлівыя аркушы паперы, на іх былі прозвішчы. Людзі прасілі прабачэння, што не змаглі падтрымаць, дапамагчы. Адзін надпіс на Сцяне Плачу (так назваў Пятро халодную мармуровую сцяну) моцна ўразіў: «Мілая, дарагая, даруй, што мяне не было побач. Божа, чаму ты забіраеш да сябе лепшых? Каго мне цяпер вінаваціць? Як несправядліва! Заместа вяселля ціхія магілкі...»

«Няўжо гэта пра ўнучку кінааператара», — падумаў Пятро. Гэта напісаў ейны сябар, вадзіцель тралейбуса, гэта крык ягонай душы...

Назаўтра Пятро накупляў газет, каб параўнаць, як яны асвятляюць жахлівую трагедыю. Журналісты пісалі па-рознаму, некаторыя цытавалі вядомыя радкі з летапісу пра бітву на Нямізе. Паведамлялі газеты, што мэр Мінска Ярмошын падаў у адстаўку. Сумленны чалавек. Канечне, больш вінаваты начальнік міліцыі, бо ягоныя падначаленыя не змаглі стрымаць натоўп, яшчэ болей вінаватыя арганізатары піўнога шоу. Але ж і яны на вялікае рэлігійнае свята — Тройцу — нікому ў рот піва не лілі, навальніцу з градам не заказвалі...

У тую вясну Пятро даволі рэдка раскрываў свой дзённік — тоўсты нататнік у цёмных вокладках. Было шмат клопатаў у выдавецтве, на лецішчы, таму часу бракавала, дый імпэт ужо быў не той: што ні кажы, размяняў сёмы дзясятак. Але сёння карцела зрабіць запіс. Дастаў з шуфляды нататнік, які выдаў беларускі банк, але ніводнага беларускага слова ў ім не было. Усё па-руску і па-ангельску.

Працоўны дзень заканчваўся. Дырэктар выдавецтва па абедзе паехаў у Дом літаратара. Сакратарка адпрасілася дамоў. Маўчаў і тэлефон. Пятро зірнуў за вакно на праспект Машэрава. Адсюль быў добра відзён мост над вуліцай Няміга, там, злева ад яго — падземны пераход...

Журналісты пісалі па-рознаму, некаторыя цытавалі вядомыя радкі з летапісу пра бітву на Нямізе. Паведамлялі газеты, што мэр Мінска Ярмошын падаў у адстаўку. Сумленны чалавек.

1 чэрвеня 1999. Аўторак.

Першы дзень лета. Перадапошняе лета тысячагоддзя. Усё вакол красуе, буяе. А ў Беларусі другі дзень жалобы. Што ж у нас адбылося?

Першага красавіка як знарок, у дзень гумару, віцэ-прэзідэнт фірмы «Клас-Клуб Джас Крафт» даслаў у Мінскі гарвыканкам заяву з просьбай дазволіць 30 мая 1999 года з 12 да 23 гадзін на адкрытай пляцоўцы каля Палаца спорту правядзенне масавага свята. Дазвол быў атрыманы. 26 мая начальнік гарадскога ўпраўлення унутраных спраў наклаў рэзалюцыю: для падтрымання парадку задзейнічаць 195 міліцыянераў і ваеннаслужачых унутраных войскаў.

Апоўдні свята пачалося. Магутна грымела музыка, ракою лілося халяўскае піва. Дзень быў сонечны, гарачы. Моладзь з усяго горада кіравалася да Палаца спорту. Хлопцы жлукцілі піва, стараліся не адстаць ад іх і дзяўчаты. У паветры лунаў водар імпартовых цыгарэтаў. Моладзь таўклася на вялізнай пляцоўцы, нібы камарэча цёплым маёвым адвячоркам. Ніхто з іх не думаў, што амаль на гэтым месцы ў 1067 годзе адбылася жорсткая бітва. Князь Ізяслаў Яраслававіч з братамі Святаславам і Усеваладам захапілі Менск. Усіх яго жыхароў выразалі — помста Полацкаму князю Усяславу за набегі на Пскоў і Ноўгарад. Пра тую бітву невядомы летапісец напісаў: «На Немизе снопы стелют из голов, молотят цэпами булатными, на току жизнь кладут. Немиги кровавые берега не добрым посевом засеяны».

...Напрыканцы дня на захадзе зацямнелася невялікая хмара. Яна памалу расла, налівалася густа-чорнаю сінечаю, успаўзала на неба над высозным Домам кнігі. А 8:15 пачаўся дождж, ён увачавідкі мацнеў. Музыка не сціхала, разгарачаная моладзь па-ранейшаму таўклася ў скоках. Тым часам дождж перайшоў у град. А 8:30 асляпляльна бліснула маланка, аглушальна ляснуў пярун. Музыка сціхла, усе кінуліся ратавацца ў бліжэйшых укрыцці. Агромністы натоўп рынуўся ў падземны пераход станцыі метро «Няміга».

Гэта было жудаснае відовішча. Натоўп імчаў навыперадкі. Самыя дужыя, цыбатыя абганялі слабейшых. Хлопцы ў імпартовых красоўках і джынсах пераганялі дзяўчат...

Першымі ўпалі і пакаціліся ўніз дзяўчаткі на абцасіках, на іх падалі іншыя, якія чапляліся за твары, галовы, ногі ляжачых. Тры міліцыянеры, узяўшыся за рукі, спрабавалі спыніць натоўп, але сілы былі няроўныя. Трох міліцыянераў натоўп панёс уніз, кінуў сабе пад ногі. Немы крык, стогн, плач запоўнілі падземны пераход, у якім у адно імгненне зрабілася душна, горача, запахла смярдзючым адрыгнутым півам, запахла мачою і крывёй. Гэтае вар'яцтва працягвалася пяць-сем хвілінаў . Гара трупаў услала гранітныя прыступкі...

У цішыні пачуліся трывожныя сірэны першых брыгад хуткай дапамогі.

Па вуліцы Максіма Багдановіча ў Зялёны Луг каціў тралейбус сорак шостага маршруту. Вадзіцель, малады русявы хлопец, узрадаваўся, калі дождж перастаў лупцаваць у лабавое шкло, выключыў дворнікі, падруліў да прыпынку «Няміга». Народу было поўна. Людзі, найбольш маладыя, дружна ціснуліся ва ўсе дзверы. Было без чвэрці дзевяць. Ён зразумеў, што на спатканне спозніцца, але нічога: Аленка будзе таньчыць і дачакаецца яго.

Наперадзе з уключанымі мігалкамі і сірэнамі імчалі тры машыны хуткай дапамогі і ўсе паказвалі правы паварот на праспект Машэрава. У хлопца аж сэрца ёкнула: можа, бойка ўсчалася? Нешта там здарылася, бо не могуць тры машыны хуткай дапамогі імчаць без дайпрычыны. Аб'явіў у мікрафон: «Асцярожна! Дзверы зачыняюцца». Але зачыніць дзверы было няпроста, бо на прыступках віселі людзі. Нарэшце ўсе ўпліshчыліся, дзверы зачыніліся...

Студэнтку Аленку і ейную сяброўку Светку натоўп нёс, як вясновая вада нясе трэскі. Яны трымаліся за рукі. Светка бегла бліжэй да краю, Аленка амаль у цэнтры. Светка ўжо задыхалася, цягнула сяброўку да сябе, каб вылузнуцца з імклівага натоўпу, але ззаду напіралі высокія, здаравенныя хлопцы. Аленка не ўтрымала, адпусціла Светкіну далонь. Пачаліся прыступкі, натоўп лавінай пакаціўся ўніз. Светку адштурхнулі да сцяны. Ззаду і збоку пачуліся адчайныя крыкі, плач. Вось і ўваход на станцыю. Светка азірнулася: Аленкі нідзе не было. Перад турнікетам, ля кабіны кантралёра, стаялі два міліцыянеры. Мабыць, схаваліся ад дажджу. Светка прапусціла два цягнікі: чакала Аленку, але сяброўка не з'явілася. Дзяўчына ўрэшце ўціснулася ў вагон.

Гадзіны праз дзве над шэрымі дамамі на беразе Свіслачы выкацілася вялізная мутна-барвовая поўня. У падземным пераходзе станцыі метро «Няміга» ўжо стаяла жудасная цішыня. Тэрміновa выкліканыя прыбіральшчыцы паскідвалі ў кучы абутак, адламаныя абцасы, вымылі швабрамі гранітныя прыступкі. У пераходзе трагедыя скончылася. Трагедыя ўдарыла ў бальніцах, кватэрах, службовых кабінетах. Усю ноч званілі тэлефоны, раўлі маторы машын. Вялікі мегаполіс, нібы патрывожаны мурашнік, не мог супакоіцца да самай раніцы.

Адно Свіслач ціха, спакойна несла сваю бруднаватую ваду ў далёкі спрадвечны акіян.

А пад Зямлёю, закаваная ў трубу, ціхутка, сарамліва струменіла яшчэ болей брудную плынь некалі паўнаводная і магутная Няміга.

У нядзелю 30 мая 1999 года па ўсіх календарах быў пазначаны сатанінскі, злы дзень. У рэках і азёрах Беларусі патанула 17 (сямнаццаць!) чалавек.

Крываэрнае, бязлітаснае XX стагоддзе не стамлялася збіраць сваю жахлівую даніну...

1 чэрвеня 2000 г. Чацвер.

У першы дзень лета слаўнага прыехаў у горад. Спёкі няма — усяго плюс 21.

Прачытаў моцны артыкул Ніла Гілевіча. Вось што ён піша: «Ні ў якім разе нельга было праводзіць ні першы, ні другі рэферэндумы... Ні ў якім разе нельга было рабіць дзяржаўнай другую мову, мову хоць і крэўна блізкага нам, але іншага народа... Ні ў якім разе нельга было руйнаваць прынятую Вярхоўным Саветам Беларускую нацыянальную сімволіку».

Мае рацыю Ніл Сымонавіч. Адурманены народ зноў затаптаў свае гістарычныя карані. Крыўдна! Балюча. Сорамна перад нашымі продкамі: мужнымі ваярамі, вялікімі мысlярамі, нястомнымі ратаямі ды старанными сейбітамі... І гэты Вялікі народ абкрадзены, прыніжаны, нагадвае цяпер статак бязмоўных авечак.

2 чэрвеня. Пятніца.

У шапіку ля паліклінікі багата кніг, часопісаў — яркіх, крыклівa-пярэстых. І толькі адна кніжачка беларуская: Ніна Маеўская, «Андрэйкава казка». Сталага веку прадавачка сумна ўздыхнула: «Не любяць беларусы сваю мову. Сваіх пісьменнікаў, свае кніжкі». На жаль, гэта праўда.

6 чэрвеня.

Аўторак. Ноччу ўсяго плюс дзесяць. Удзень — 22. Як рана ўстае сонца! А пятай пайшоў касіць узмежак, бо сонца хутка вып'е расу. Сена мне не патрэбна, не люблю чарнобыль, які там буяе. Пакуль малады, скасіў, спаць на свежым духмяным сене добра.

Маскву і Кіеў наведаў Біл Клінтан. Мінск абмінуў. Наш хамуйла дамогся поўнай ізаляцыі Беларусі.

9 чэрвеня.

Ну і халадрыга! Ноччу ўсяго плюс пяць, удзень — 17. І гэта макаўка лета! Зрэшты — ёсць заканамернасць: пасля гарачыні наступае пахаладанне. А потым зноў прыпякае сонца. Няма чаму дзівіцца.

Пад вечар паедзем з Евай на лецішча — на жаль, у яе працоўная субота.

У вёсцы рэдка ўключаю тэлевізар, хіба што паглядзець навіны. А тут зацікавіў дакументальны фільм пра Аляксея Дударава, вядомага драматурга. Зроблены прафесійна. Усё прадумана. Не спадабалася, што з роднай сястрой, з аднавяскоўцамі Аляксей гаворыць па-руску. Нават калі б фільм здымаўся па заказе Масквы, дык і то дыялогі павінны быць на роднай мове. І надпіс на помніку бацьку таксама па-руску. Дарэчы, на любых могілках у нас надпісы па-руску або па-польску. Змаганне царквы і касцёла падсекла карані беларускай мовы. Асабліва пастараліся

праваслаўныя службы. У касцёле даволі часта можна пачуць нашу мову. У царкве — вельмі рэдка.

19 чэрвеня. Панядзелак.

Прырода здзекуецца з чалавека, асабліва — вясковага, ці помсціць «покорителям»?

За што на нас такое насланнё? Макаўка лета, а тут выскачыў мароз — мінус адзін. Грэчку, гарбузы, кабачкі памарозіў. Вось тут і працуй! І што гэта робіцца на свеце? Замаразкаў у другой палове чэрвеня, мусіць, не было ніколі. Адметнае лета на мяжы тысячагоддзяў...

Увечары «Нямецкая хваля» перадала, што нямецкая нацыя раскалолася на дзве часткі: адны лічаць, што ўсе немцы вінаватыя, іншыя вінавацяць толькі эсэсаўцаў і гестапаўцаў. Маўляў, салдаты вермахта выконвалі свой абавязак... Так, не ўсе вінаватыя. Вядома, што шэсць мільёнаў немцаў галасавалі за Эрнста Тэльмана, за камуністаў. Але большасць падтрымала Гітлера. Я лічу так: галасаваў за фюрэра — значыць, вінаваты. Калі б ён не прыйшоў да ўлады, не было б вайны. А мо знайшоўся б іншы фюрэр?

30 чэрвеня 2000 года. Пятніца.

Халодная макаўка лета. Толькі ў футбол гуляць. Чэмпіянат Еўропы ў разгары. Я ніколі не быў футбольным фанатам, але калі на дварэ дождж і халадэча, можна паглядзець тэлік...

Чаму наш футбол гэткі слабенькі? Успомніўся жарт: што гэта за дзіва? Нарадзілася ў Брытаніі, вырасла ў Бразіліі, памерла ў Беларусі. Гэтае дзіва — футбол.

3 ліпеня. Панядзелак.

Дождж, халадэча. Нярадаснае, непрыветнае, няўтульнае свята. Не магу прыняць аб'яднанне Дня незалежнасці з днём вызвалення Мінска ад нацыстаў, нават не ўсёй Беларусі. Гэта збэдненне нашай гісторыі. Маўляў, незалежнасць нам прынесла Чырвоная Армія. А што было дагэтуль — не мае значэння, маўляў, дзяржаўнасці беларусы не мелі. А 27 ліпеня — дата здрадніцкая — у гэты дзень 42 ці то 43 года пад бел-чырвона-белым сцягам фашысты блаславілі ў Мінску калабарацыяністаў на барацьбу з бальшавікамі. Таму і сцяг нацыянальны, гістарычны «адмянілі» палітычныя прахіндзеі.

Веру: сыдзе ў нябыт гэта нялюдская ўлада і зноў вернецца Пагоня і наш трыкалор, як ён ёсць у Расіі, Украіне.

10 ліпеня. Панядзелак.

Учора пачуў па радыё: у Турцыі каля 30 чалавек загінулі ад спёкі. А ў нас амаль штодня дождж, вясною сушыла, зараз мочыць. Затое грыбы растуць, бульба набірае сілу. Каларадскі шкоднік адваліўся.

Паглядзеў рой-пяршак, парадаваўся. Адцягнулі рамкі вашчыны — набудавалі сотаў. Чарва ўжо запячатаная, па краях сотаў залацісты мядок. Дзён праз 8—10 народзяцца маладыя пчолкі, паласуюцца мёдам, пачнуць грэць расплод, праз некалькі дзён выляцяць, каб ачысціцца, агледзецца, стануць санітарамі, нянькамі, прыёмшчыцамі нектара, будуць вартаваць лётку.

А дзён праз колькі вылецяць яшчэ, каб агледзецца, будуць

кружляць высока, каб добра прыкмеціць свой домік, увесь пчальнік. І стануць яны рабочымі пчоламі, і пражывуць 35-40 дзён. Крылы іхнія зносяцца і ўпадуць на зямлю. А малодшыя сёстры, якія народзяцца ў жніўні-верасні, будуць зімаваць і пражывуць 8-9 месяцаў. Як няроўна дзеліць Бог! І як мудра ўладкавана жыццё пчалінай сям'і!

11 ліпеня. Аўторак.

Вязаў венікі. Самы час, бо заўтра ўжо Пятрок.

Вязаць венікі — любімая работа. Галінкі бярозы, дубу, а ў сярэдзіну — тры галінкі палыну. Які духмяны букет! Міжволі ўзгадаўся верш Алеся Пісьмянкова «Ода бярозаваму веніку»: «Бярозавы венік зноў лечыць ад суму. Які цябе геній калісьці прыдумаў? Ці сейбіт старанны, ці воін харобры, быў лекар ён знаны: прыдумана добра...». Далей дакладна не памятаю. Здаецца, так: венік лечыць ад скрухі, ад млосці, ад стомы, ад злосці, каб грэшнае цела жыло і хацела...

18 ліпеня. Аўторак.

Прысніўся дурацкі сон. Нібыта трапіў я ў Мінскую партшколу, там я не вучыўся, быў на курсах павышэння кваліфікацыі. Затым апынуўся ў аўдыторыі сельгасакадэміі ў Горках — маёй альма-матар. Людзей поўна, ходзяць па калідорах, і ўсе незнаёмыя. Раптам бачу — на лесвіцы ляжыць мой стары шэры паліто. Апранаў яго, калі быў студэнтам, потым у вёсцы, дзе працаваў аграномам. А побач з паліто — латаная-пералатаная кухвайка. Усе абыходзяць, глядзяць, дзівуюцца. А мне зрабілася так сорамна: трэба прыбраць гэтае рыззё, але куды яго дзець?

Прачнуўся, ціха парадаваўся: я ў сваёй хаце і ніякія лахманы прыбіраць не трэба. Падумалася: нехта недзе ўзгадваў мяне. Можа, нават у калгасе, дзе працаваў, адкуль сігануў на тэлебачанне...

21 ліпеня. Пятніца.

Выступаў па тэліку журналіст з Амерыкі Алесь Расіч, бэсціў буржуяў, прадракаў абвал даляра, крызіс. Больш за тое, даводзіў, што ЗША ўжо разваліліся б, калі б не паставілі на калені Расію. Цікавы паварот сюжэта...

22 ліпеня. Субота.

Схадзіў у грыбы. Нарэзаў паўкаша лісічак, сыраежак. Баравіка знайшоў аднаго, затое які мацак і прыгажун. Народ галёкае ў лесе, машыны сігналяць. Птушкі заціхлі, а грыбавікі абудзіліся.

Хадзіў па лесе і думаў пра свае занатоўкі — працяг учарашніх думак. Зноў пераконваў сябе: нічога, што запісы кароткія, часам малазначныя, дробязныя, дык жа з дробязяў складаецца чалавечае жыццё. Пішу для сябе, пра што хачу і як хачу. Колькі творцаў, і не абы-якіх, а вялікіх, таленавітых, марылі пісаць пра тое, пра што хочацца і як хочацца. Здаецца, пра гэта я чытаў у Твардоўскага.

24 ліпеня. Панядзелак.

Які звон і гуд на грэчцы! Найлепшая музыка для пчаляра. Добра, што ўчора падставіў вашчыну — яшчэ могуць адцягнуць соты.

А цяпер пра незвычайную рамачку з надстаўкі-магазіна. Яна падзелена на чатыры пласцікавыя секцыі, у іх устаўляецца вашчына, пчолы робяць соты, заліваюць іх мёдам і запячатваюць воскам. Гэтую секцыю ўстаўляеш у адмысловы пласцікавы карабочак — ён прадаецца ў пчалярскай краме; атрымліваецца прэзент — грамаў трыста мёду ў сотах, які можна везці куды хочаш. Дык вось, такія падарункі атрымалі ўчора Ева і Косця. Адну секцыю, якая не запоўнена цалкам, смакавалі падчас абеда. Адзін карабочак застаўся мне — пачастую добрага чалавека.

Дарэчы, Косцю прэзент асабліва спадабаўся. «Абрадую сваю дзяўчыну. Абалдзее ад мядовага водару». Мы з Евай пераглянуліся, у еўным паглядзе я ўбачыў радасць і ўдзячнасць дзеду-пчаляру.

26 ліпеня.

Серада — самы грыбны дзень. Пасля нашэсця гарадчукоў у выхадныя дні лес зноў набірае сваю жыццядайную сілу: растуць грыбы, спеюць брусніцы, яшчэ можна і чарніц набраць. А суніцы цвітуць усё лета. Лес поіць і корміць беларуса спрадвеку, толькі не лянуйся, але будзь ашчадным, беражлівым. Сёлета на пачатку лета бушавалі лясныя пажары. А потым пайшлі дажджы. Нарасло ў лесе травы, пажар ужо не так страшны.

Вядома, што шэсць мільёнаў немцаў галасавалі за камуністаў. Але большасць падтрымала Гітлера. Я лічу так: галасаваў за фюрэра — значыць, вінаваты. Калі б ён не прыйшоў да ўлады, не было б вайны. А мо знайшоўся б іншы фюрэр?

Працяг учарашняга запісу пра Амерыку: гартаў таўшчэзную кнігу «Английский для маленьких», трэці ўрок. Словы: дог — сабака, піг — свіння, кап — кубак і ган — стрэльба. Побач усё гэта на малюнку. Вось табе і кніга для «маленькіх». Навошта ім стрэльба? Выдадзена ў Маскве яшчэ ў 1963 годзе. Факт, што ўзорам паслужыла нейкае амерыканскае выданне.

27 ліпеня. Чацвер.

«Маразм крепчает», — як гавораць расіяне: русафіл, камуняка-артадокс В. Ч. прызначаны шэфам Белтэлерадыё. Значыць, беларускамоўных перадач будзе яшчэ меней. Сумна.

Л. рыхтуецца да прэзідэнцкіх выбараў, таму і прызначыў артадокса Ч., які будзе служыць верай і праўдай. А «рэзанатар» З. стаў намеснікам, куратарам тэлебачання. Значыць, БТ стане яшчэ болей антыбеларускім. А калі я працаваў — у 80-я гады тэлебачанне шчыра вучылася загаварыць на роднай мове.

Нечаканы прыбытак у сям'і. Вяртаюся з лесу — пад лавай каля дзвярэй веранды скуголіць шчанюк, малы, з рукавіцу. Бухматы, з доўгай пыскай, шыркім хвосцікам. Глядзіць на мяне і пішчыць, быццам просіць, каб узяў яго, як дзіця, просіцца на рукі. Узяў, пагладзіў, ён прыцюцькаўся да грудзей. Нехта хацеў мне ўручыць, а калі дома няма, то й пакінуў ля дзвярэй. Вырашыў, што гэта «хлопчык», і даў імя — Джэк!

28 ліпеня. Пятніца.

Ноччу плюс 12, удзень — 24. Армянскі баланс. Для пчол вельмі спрыяльнае надвор'е. Зацвітае верас. Будзе мядок!

Яшчэ цвіце грэчка. От каб яе было гектараў сто! Колькі б мядку прынеслі мае пчолкі... А грэцкі мёд асабліва карысны, у ім багата жалеза, а колер цёмна-шакаладны. А верас дадасць цёмна-зялёнага адцення. Летні мёд у мяне бывае зусім цёмным. Найлепшы прадукт і лекі без рэцэпту.

Цалкам мядовая занатоўка! Хай будзе і такая.

29 ліпеня.

Учора прынёс поўны кош грыбоў. У большасці — лісічкі і махавікі. Прыгожыя грыбы! Маладзенькія махавічкі — быццам залатыя гузікі на зялёным махавым сурдуце леса. Праўда, яны цямнеюць у час варкі, радыяцыі бяруць болей за іншых Усё гэта адносна. Хіба што апенькі самыя чыстыя, бо растуць на пнях.

Сянні ранічкай таксама схадзіў, назбіраў меней, чым учора, хоць і апярэдзіў гарадчукоў, бо мне зусім блізка. Насмажыў на сале з цыбулькай. Смаката. Чакаю жонку... Джэк асвойтаўся, ужо асцярожна спрабуе гырчаць і гаўкаць. Грозны будзе вартаўнік.

30 ліпеня. Нядзелька.

Не праспалі мы з Евай ранак — папёрліся ў грыбы. Лес гудзеў, галёкаў. Але калі ёсць грыбы, дык кожны свайго знойдзе. І нам пашанцавала — па траве на ўскрайку леса нарэзалі казлячкоў-маслят, набралі чарніц. Па абедзе Ева паехала — парадкавала лясныя дарункі.

Дарэчы, Джэк ёй спадабаўся. Так яна яго лашчыла, як свайго дзіцёнка.

У мяне была радасць. Пад вечар сыпануў цёплы, ціхі дожджык-грыбасей. Паліў агуркі, памідоры, капусту. Калі дождж ушчух, на небе ўспыхнула сямікалерная вясёлка-дуга, быццам арка ў нябеснае царства. Побач была прыкметна і другая вясёлка, слабейшая, але ўсе колеры можна было згледзець...

31 ліпеня.

Да чаго цікаўныя дзеці Матухны Прыроды! Часам цікаўнасць звязана з клопатам пра хлеб надзённы. Зімою і вясною сініцы стукаюць у лётку, каб выманіць пчалу. І тут жа хапаюць яе. Сусед Стась неяк здзівіўся: гуляюць куры па двары, месца многа, але як толькі не зачыніш веснічкі, у імгненне ўсе будуць на вуліцы.

А сянні здзівіў мяне малы Джэк. Я чытаў на лаве ля веранды газету. Раптам высыпалі на аблёт пчолы з лежака. Мне закарцела палюбавацца бліжэй — прафесійная цікаўнасць. Аблёт быў магутны. Спачатку пчолы кружылі над вулеем, потым падняліся вышэй. Увесь пчальнік, падворак напоўніліся звонам і гудам. Значыць, гэтыя маладыя пчолкі ўжо стануць рабочымі, паляцяць у лес, на верас. Світа аб'явіла поўную мабілізацыю.

Задаволены, вяртаюся на сваё месца. А дзе ж акуляры? Абмацаў кішэні, агледзеў лаву — няма! І раптам бачу — акуляры ў зубах Джэка. Гуляе з імі каля студні. Нават дужку трохі пагрыз. Во, разбойнік! Вось якая цікаўнасць, з ядой, харчам зусім не звязаная...

Паэт не гаворыць лішняга

Вікторыя ДЗІКАБРАЗ

***

Людзі глядзелі на мяне й палохаліся.
Глядзелі — й палохаліся,
наколькі ж у мяне шырока расплюшчаныя вочы.

Так, нібы праз іх праходзяць усе акіяны.

Шырока расплюшчаныя вочы —
як шырока распятыя рукі. На фоне класу
я заўжды вылучалася

нетыповымі сімпатыямі да літаратуры
і самааналізу.

Потым зразумела, што нас такіх — не адзінкі,
а зрэдчас і не нулі. Навошта гэта?

Мы кідаем выклік сістэме —
яна нам яго прыносіць, як палку.

***

Паміж намі розніца, як паміж вішнямі і чарэшнямі:
ты кажаш пра колішніх — я пра цяперашніх.

Ты мне вострыш нажы — і я рэжу яблык.
Гэты лістапад — люты са смакам патакі.
Ты гатовы прымаць смерць і мне ўсміхаешся.

Я кажу, Бог — жанчына, і Ён са мной пагаджаецца.

Хіба я дарэмна складаю з тваіх рухаў азбуку?
Ну, хадзі ж, хадзі да мяне, зямля хістаецца.

***

Час — паганая рэч:
ад яго знікаюць шнары і гузакі,
ды іншыя твае цыдулкі.

Іншая рэч — памяць:

я дагэтуль
б'юся дома ў люстэрка там,
дзе ў цябе
пачынаецца калідор.

Кароткі верш пра будзённыя рэчы

Смерць цягнецца па цябе,
нібы рука па

запальнічку.

***

Хтосьці кажа: зона камфорту —
я чую: зона.

Хто кажа: камеры сэрца —
я чую: камеры.

Яшчэ кажуць: камерная музыка —
чую... Вось бачыш?

Звыкаеш заўважаць
кепскія падтэксты —
і аніякай музыкі.

***

Гэта ж трэ'. І дарога з'яўляецца
пад нагамі таго, хто ідзе.
І прастора — перад вачыма
таго, хто глядзіць.

Адно ты гаворыш,
што часу няма.
Ці толькі ты яго
не маеш,

каб проста прыехаць.

Неабходнае падкрэсліць

Давялося вывучаць гісторыю на жывых уроках.
Зрэшты,
калі ўсё паўтараецца,
ёсць шанс адгадаць паміж а, б, в.
Неабходнае падкрэсліць — кажуць зверху,
і я падкрэсліваю любоў.

Бо што ёсць а.т.о.? Гэта дзяўчыны,
якія адшываюць п'яных салдат у вагонах
так далікатна,
што тыя на імгненне адчуваюць сябе братамі —
і супакойваюцца.

Гэта жанчыны, якія знаходзяць у шафах
столькі цёплых рэчаў, хаця зрэшты, найцяплейшым становіцца
сам факт перадачы туды.

Гэта дзеці,
што на ўроках выяўл-м-ва выводзяць гербы,
крадком хаваючы ў шуфлядках танчыкі і качанят,
і свае незразумелыя сны,
сны ў чорным святле,
крыклівыя і няўпэўненыя,
аж аловак ламаецца тройчы,
пакуль яны намалююць.
Што ёсць а.т.о.?

Тонкія, як сценкі ў цягніках,
крыжыкі на запясцях,
крыжыкі ў бюлетэнях,
крыжыкі на абі'цы.
Ціхая, нібы вада, нянавісць да крыжыкаў
і бяссілля.

Тыя навінныя стужкі й рахункі, так многа рахункаў,
можа і груба,
але лепей бы замест іх былі хворыя дзеці,
і зусім трошкі —
зборы на рэабілітацыю.

Што ёсць а.т.о., я не хачу, каб унукі
распытвалі мяне за вячэраю,
хаця хай распытваюць —
што ім паведамяць падручнікі?

а.т.о. — гэта адвага біцца,
але не адзін раўнд, а па-сапраўднаму,
як у фільмах.
І ты гэтаксама ж можаш.
Біцца да скону ўласціва ўсім, у каго ёсць сэрца.
Бо каму, як не сэрцу, гэта ўласціва перадусім?

Аперацыя ад тэрарызму,
аперацыя ад чэрствасці,
іх звычайна робяць без анестэзіі,
дык чаму ж час ад часу ты нічога
не адчуваеш..

Гэта гады рэвалюцый, знявагі й расчаравання,
гады аднаўлення веры ў чалавека, страты
і новыя аднаўленні.
Гэта доўгая, быццам снег, барацьба за сэрцы.
Тыя самыя, што б'юцца да смерці.

Тыя самыя, што спяваюць і плачуць,
супакойваючы нас у дарозе,
закалыхваючы нас у дарозе,
забываючы нас,

згадваючы,

забываючы яшчэ раз —

на ўсялякі выпадак.

***

Я злосная.
Яна кпіла з мяне яшчэ з нараджэння.
Кажа, не будзе мне ні спакою, ні адраджэння —
будзе балота салодкае і развярзанне
неба пад мазалямі,
зямлі пад шыйнымі пазванкамі.

Я сляпая.
Я люблю яе кожны дзень.
Кажу, мая ма — найпрыгажэйшая ў свеце ма!
Вы чулі, як вецер узносіць яе імя?
Стаяць за яго можна толькі да канца,
і я стаю.

Я дачка.
Я адна з сарака чатырох.
Мільёны імёнаў называю братоў і сёстраў,
мой кодэкс такі крымінальны,
і па кодэксе гонару
мой голас застаецца тут.
Я спявацьму нам.

І ты давай.
Давай ёй усё, што маеш,
вучыся лічыць магчымыя страты.
Вучыся сшываць краі і мяняць памяць
задарма на чорным рынку:
шэраг «абяцанкі», стэлаж «ты згадзіўся»,
вывучы ўжо.

Такіх не выбіраюць.
Такіх падкідваюць з лёсам.
Шануй бацькаўшчыну і любі па шчырасці,
у цябе не будзе іншага нараджэння,
можаш знайсці агульную мову,
знайсці пра што гаварыць,
урэшце рэшт,

не маленькі ўжо.

***

Ёсць такія людзі. Што не ў стане
змяніць сябе — і ўрэшце мяняюць
горад.

Забіраюць нічога з таго,
што можна вынесці,
лічаць па радзімках
(збіваюцца, пералічваюць,
знаходзяць новыя), даўгі
ўкладаюць шчыльна
на дне валізы, якую ўласна,
потым спаляць з кватэраю.

Бо калі выязджаць на гару —
дык ужо ціхенька.
Як ламаць сабою граблі —
дык хіба якія новыя.

Урэшце, нічым не скутыя,
быццам уцекачы,
праводзяць апошняй згадкаю
уласнае папялішча,
праводзяць рукамі па спінах
— ці ўсё зраслося —
выходзяць з экс-дому на дом,
супраць сонца ідуць.

***

паэт не гаворыць лішняга я сказала
паэт не гаворыць лішняга я сказала

паэт не гаворыць. лішняга ж нагаварыла
табе таго верасня
калі зводзіла пальцы мастамі на грудзях
як грудзі зводзіла ад кашлю калі зводзіла
зубы

лішняга ж напляла з твайго вэлюму-льну
ты не збіраўся — хаця я сабрала ўсе рэшткі
з аскепкаў кубак да кубка
пальцы парэзала лустамі
хоць намазаць віном хочаш — дык душыся.

лішне цяпер бянтэжыцца стаяць на скразняках
ніякавата гаварыць суседзям «здрастуйце»
паэт не гаворыць лішняга — я ўжо сказала.
можа не трэ ізноў пачынацца з вершыкаў.

***

Мы б мільгалі
па краіне так хутка,
каб не паспяваў гарызонт.

— Шкада, што гэта не Амерыка, —
выдыхаеш у плацкарце
ў малочнае шкло, марачы пра фургон.
А тым часам...

Кожная краіна прапарцыянальна
каштоўнасці паліва ў ёй.

З амерыканскімі трасамі,
калькасцю нафты
— (на бяздушнасць насельніцтва) —
і такімі ж цэнамі
на бензін і аўто

мы б вывучылі нашу! краіну
на раз-два-тры,
і згубіліся ў Еўропе.

— На шчасце, гэта не для нас.

І гэтая не-Амерыка,
у якой мы такія бесфургонныя,
але якую так прыемна
вывучаць пакрокава, —

заканчваеш ты. І мы выходзім

між вагонамі на прастору
з размовамі пра паліва,
пра Еўропу з яе аўтабанамі,
і зусім крыху —
пра Амерыку.

Пераклаў з украінскай
Алесь Емяльянаў-Шыловіч

Гісторыя Альмансора

Вільгельм ГАЎФ

— О гаспадару! Людзі да мяне расказвалі дзівосныя гісторыі, якія чулі ў чужых краінах, я ж мушу з сорамам прызнацца, што не ведаю нічога, вартага вашай увагі. Аднак калі гэта вас не знудзіць, я апавяду вам пра незвычайны лёс аднаго з маіх сяброў.

На караблі алжырскіх піратаў, з якога вы літасціва мяне вызвалілі, быў юнак майго ўзросту, які, як мне здавалася, нарадзіўся не дзеля нявольніцкай вопраткі. Астатнія няшчасныя на караблі былі людзьмі грубымі, жыць побач з імі было непрыемна, мовы іншых я не разумеў, таму кожную вольную хвіліну, калі яна надаралася, праводзіў з тым юнаком. Ён называў сябе Альмансорам, і вымаўленне выдавала ў ім егіпцяніна. Мы бавіліся прыемнымі размовамі і аднойчы вырашылі расказаць адзін аднаму свае гісторыі. Як высветлілася, гісторыя майго сябра яшчэ неверагоднейшая за маю.

Бацька Альмансора быў высакародным чалавекам і жыў у егіпецкім горадзе, якога мой спадарожнік не назваў. Дні дзяцінства Альмансор пражыў у радасці і шчасці, акружаны ўсім бляскам і ўсімі прыемнасцямі, што ёсць у свеце. Пестуном ён, аднак, не быў і адукацыю атрымаў рана: бацька, чалавек мудры, прывучаў сына да дабрадзейнасці і запрасіў яму ў настаўнікі знакамітага вучонага, які даў юнаку ўсё, што мусіць ведаць малады чалавек. Альмансору было каля дзесяці, калі ў краіну з-за мора прыйшлі франкі і пачалі супраць ягонага народа вайну.

Бацька хлопчыка, напэўна, чымсьці франкам не дагадзіў, бо аднаго дня, калі ён збіраўся на ранішнюю малітву, яны прыйшлі да яго і запатрабавалі ягоную жонку ў залог адданасці франкскаму народу, а калі той адмовіўся, гвалтам забралі да сябе ў лагер ягонага сына.

На гэтых словах шэйх раптам закрыў твар, і ў зале незадаволена загаманілі.

— Як, — крычалі сябры шэйха, — як насмеліўся гэты юнак так безразважна развярэджваць раны Алі-Бану замест таго, каб загойваць іх? Як можа ён распальваць ягоны боль замест таго, каб суцішваць?

Наглядчык за рабамі таксама разгневаўся на бессаромнага юнака і загадаў яму маўчаць.

Юны нявольнік вельмі здзівіўся і запытаўся ў шэйха, што ў ягоным аповедзе выклікала незадаволенасць гаспадара. Шэйх падняў галаву і прамовіў:

— Супакойцеся, сябры. Адкуль ён можа ведаць пра мой сумны лёс, не прабыўшы пад гэтым дахам і трох дзён? Няўжо сярод ліхадзейства, што чынілі тыя франкі, нехта не мог зазнаць такой жа долі, што і я? Магчыма, той Альмансор… але лепш, мой сябра, расказвай далей!

Малады нявольнік пакланіўся і працягнуў:

— Значыць, Альмансора адвялі ў лагер франкаў. Пачуваўся ён там збольшага добра. Адзін з военачальнікаў паклікаў хлопчыка ў намёт і забаўляўся яго адказамі, якія яму перакладаў тлумач. Военачальнік сачыў, каб Альмансору не бракавала ежы і вопраткі, але туга па бацьку і маці рабіла хлопчыка вельмі няшчасным. Ён праплакаў шмат дзён, аднак слёзы яго тых людзей не кранал. Калі лагер знялі, Альмансор думаў, што яму дазволяць вярнуцца дадому, але марна: войска перамяшчалася, ваявала з мамелюкамі, і юны Альмансор быў вымушаны ўвесь час цягацца з франкамі. Калі ж ён маліў палкаводцаў і военачальнікаў адпусціць яго дадому, тыя адмаўляліся і казалі, што ён павінен заставацца закладам вернасці свайго бацькі. Так ён правёў у паходзе нямала дзён.

Аднойчы хлопчык заўважыў, што ў войску пачаліся хваляванні: казалі пра зборы, адступленне, пагрузку на караблі. Альмансор бязмерна радаваўся, што цяпер, калі франкі выпраўляцца да сябе, яго вызваляць. Войска разам з коньмі і фурманкамі пацягнулася назад да мора, і нарэшце паказаліся караблі, што стаялі на якары. Салдаты пачалі грузіцца, але настала ноч, і на караблі паспела трапіць толькі невялікая частка. Альмансор кожную хвіліну чакаў, што яго вызваляць, і не хацеў засынаць, аднак урэшце глыбокі сон адолеў яго. Ён думаў, што франкі падмяшалі яму нешта ў ваду. Прачнуўшыся, ён убачыў, што ў яго маленькі пакойчык зазірае светлы дзень — але ж засынаў ён у іншым месцы. Хлопчык саскочыў з ложка, але ўпаў, бо падлога гайдалася: здавалася, усё рухаецца і танчыць вакол яго. Ён засяродзіўся, і, трымаючыся за сцены, выбраўся з пакоя.

На яго абрынуўся незвычайны гул і свіст: ён ніколі не бачыў і не чуў нічога падобнага, а таму не разумеў, спіць ён ці не. Нарэшце знайшоў невялікую лесвіцу, з цяжкасцю праціснуўся наверх — і які ж яго ахапіў жах! Вакол не было нічога, акрамя неба і мора: ён быў на караблі! Хлопчык пачаў енчыць, ён хацеў, каб яго вярнулі назад, ледзь не скочыў у мора, каб плысці на радзіму. Аднак франкі яго ўтрымалі, а адзін камандзір паклікаў да сябе, паабяцаў, што калі Альмансор будзе паслухмяным, то хутка вернецца на радзіму, і растлумачыў, што завезці яго дадому было нельга і пакінуць — таксама, бо тады б ён мог памерці.

Аднак слова свайго франкі не стрымалі: карабель плыў шмат дзён, і калі нарэшце прыстаў да берага, то гэта быў не Егіпет, а Франкістан! Падчас доўгага плавання і яшчэ ў лагеры Альмансор трошкі навучыўся разумець мову франкаў і размаўляць на ёй, і гэта вельмі спатрэбілася яму ў краіне, дзе ягонай мовы ніхто не ведаў. Яго доўга везлі ўглыб краіны, і паўсюль народ збягаўся паглядзець, бо салдаты казалі, што гэта сын егіпецкага караля, якога той адправіў у Франкістан вучыцца.

Але казалі гэта салдаты толькі дзеля таго, каб народ паверыў, што яны перамаглі Егіпет і заключылі з ім надзейны мір. Пасля шматдзённага падарожжа па краіне перад імі быў вялікі горад, іх мэта. Там юнака перадалі доктару, які ўзяў яго да сябе і пачаў вучыць усім традыцыям і звычаям Франкістана.

Перадусім Альмансор мусіў нацягнуць франкскую вопратку, вельмі вузкую, нязручную і зусім не такую прыгожую, як ягоная егіпецкая. Потым яму забаранілі рабіць паклоны, скрыжаваўшы рукі, а калі ён хацеў выказаць камусьці павагу, трэба было адной рукой зняць пачварны чорны фетравы капялюш, які насілі ўсе мужчыны і які надзелі і на яго, а другую адвесці ўбок і шоргнуць правай нагой. Акрамя таго, яму забаранілі сядзець, скрыжаваўшы ногі згодна з прыемным усходнім звычаем, і ён быў вымушаны сядаць на высокія крэслы ды звешваць ногі ўніз. Ежа таксама прынесла яму нямала цяжкасцяў: усё, што ён хацеў данесці да рота, цяпер даводзілася спачатку праколваць жалезным відэльцам.

Доктар быў чалавекам лютым і суровым і ўвесь час хлопчыка мучыў. Калі той, напрыклад, забываўся і казаў наведніку «Салам алейкум», доктар біў хлопца палкай, бо казаць трэба было «Votre serviteur!» [1]. Яму таксама не дазвалялася думаць, размаўляць ці пісаць на сваёй мове, заставалася на ёй хіба што марыць. Магчыма, Альмансор зусім бы яе забыў, калі б у горадзе не жыў чалавек, які яму дапамог.

Гэты быў стары, але вельмі вучоны чалавек, які разумеў шмат усходніх моваў: арабскую, персідскую, копцкую, нават кітайскую — усяго патрошку. Ён лічыўся ў той краіне цудам вучонасці, і яму плацілі вялікія грошы, каб ён вучыў мовам іншых. Гэты чалавек некалькі разоў на тыдзень клікаў да сябе маладога Альмансора, частаваў рэдкай садавінай ды іншымі прысмакамі, і юнаку здавалася, што ён дома. Стары быў вельмі незвычайным. Ён замовіў для Альмансора вопратку, якую ў Егіпце носяць высакародныя людзі, і захоўваў яе ў сябе дома ў асобным пакоі. Калі Альмансор прыходзіў, стары пасылаў аднаго з прыслужнікаў па ўбранне і загадваў юнаку апранацца згодна з традыцыямі сваёй краіны. Пасля яны пераходзілі ў «маленькую Аравію», як называлася адна з залаў у доме вучонага.

Зала была ўпрыгожаная штучна выгадаванымі пальмамі, бамбукамі, маладымі кедрамі ды кветкамі, што сустракаюцца толькі на Усходзе. Персідскія дываны высцілалі падлогу, ля сценаў ляжалі падушкі, і нідзе не было ніводнага франкскага крэсла ці стала. На адной з падушак сядзеў стары вучоны, але выглядаў ён зусім не так, як звычайна: на галаве — турбан з тонкага турэцкага шаліка, сівая прычэпленая барада звісала да пояса і выглядала як годная натуральная барада паважнага чалавека. Апроч таго, на ім была мантыя, пашытая з парчовага хатняга халата, шырокія турэцкія шаравары, жоўтыя пантофлі, і, хаця звычайна ён падаваўся чалавекам міралюбным, у такія дні ён вешаў на сябе турэцкую шаблю, а за пояс засоўваў кінжал са штучнымі каштоўнымі камянямі. Яшчэ ён курыў люльку ў два локці даўжынёй, і яму прыслужвалі апранутыя ва ўсё персідскае людзі, твары і рукі ў паловы з якіх былі пафарбаваныя ў чорнае.

Спачатку ўсё гэта падавалася юнаму Альмансору вельмі дзіўным, але хутка ён заўважыў, што гадзіны, у якія даводзілася падладжвацца пад прыдумкі настаўніка, былі карыснымі для яго самога. Калі ў доктара нельга было вымавіць і аднаго егіпецкага слова, тут строга забаранялася мова франкская. Пры ўваходзе Альмансор мусіў павітацца, стары «перс» яму вельмі ўрачыста адказваў, потым падаваў знак сесці побач і пачынаў размову на сумесі персідскай, арабскай, копцкай і ўсіх астатніх моваў. Гэта называлася вучонай усходняй гутаркай. Побач з ім стаяў прыслужнік, ці «раб», як ён называўся ў такія дні, і трымаў вялікую кнігу. Кніга тая была слоўнікам, і калі старому не хапала слоў, ён ківаў рабу, імгненна знаходзіў у слоўніку тое, што трэба, і вяртаўся да размовы.

Рабы прыносілі ў турэцкім посудзе шарбет ды іншыя ласункі, і калі Альмансор хацеў зрабіць старому прыемнасць, дастаткова было сказаць, што ў таго ўсё ўладкавана як на Усходзе. Альмансор вельмі добра чытаў па-персідску, і для старога гэта было галоўнай насалодай. Ён меў шмат персідскіх рукапісаў, якія даваў чытаць юнаку, уважліва паўтараў за ім услед і такім чынам вучыўся правільнаму вымаўленню.

Для няшчаснага Альмансора гэта былі радасныя дні: стары настаўнік ніколі не адпускаў яго без падарунка, звычайна вельмі каштоўнага, і хлопец ішоў дадому з грашыма, ільняной тканінай ці іншымі неабходнымі рэчамі, якіх доктар не хацеў яму даваць.

Так хлопец пражыў у краіне франкаў некалькі гадоў, але ягоная туга па радзіме ніколі не сцішвалася. Калі яму споўнілася пятнаццаць, здарылася тое, што моцна паўплывала на ягоны лёс.

Сваім каралём і ўладаром франкі выбралі галоўнага вайскаводца, таго самага, што шмат разоў размаўляў з Альмансорам у Егіпце. Юнак пра гэта не ведаў, але па ўрачыстасцях, што шырока ладзіліся ў вялікім горадзе, здагадаўся, што адбываецца нешта важнае. Аднак ён і ўявіць не мог, што кароль — гэта той самы вайскаводца, якога ён бачыў у Егіпце, бо той быў яшчэ зусім малады. Аднойчы Альмансор ішоў па адным з мастоў цераз шырокую раку, што цякла праз горад, і заўважыў чалавека ў простай салдацкай вопратцы, які нахіліўся над парэнчамі і назіраў за хвалямі. Аблічча чалавека падалося яму знаёмым. Альмансор хутка прабегся па пакоях сваіх успамінаў, і як толькі ён адчыніў браму ў егіпецкую палату, раптам успомніў, што гэта той самы палкаводзец, з якім ён часта размаўляў у лагеры і які заўсёды добразычліва аб ім клапаціўся. Сапраўднага імя палкаводца ён не ведаў, а таму набраўся смеласці, падышоў да яго і назваў так, як таго называлі паміж сабой салдаты. Скрыжаваўшы рукі на грудзях згодна са звычаямі сваёй краіны, ён прамовіў:

— Салам алейкум, Petit Caporal! [2]

Вайскаводца здзіўлена зірнуў на юнака, падумаў і адказаў:

— Святыя нябёсы, ці магчыма гэта? Ты тут, Альмансор? Як пачуваецца твой бацька? Як справы ў Егіпце? Што прывяло цябе сюды?

Не вытрымаўшы, Альмансор горка заплакаў і прамовіў:

— Дык ты не ведаеш, што зрабілі са мной гэтыя сабакі, твае суайчыннікі, Petit Caporal? Ты не ведаеш, што я ўжо шмат гадоў не бачыў краіны сваіх продкаў?

— Не магу паверыць, — сказаў той, і ягоны твар спахмурнеў. — Не магу паверыць, што яны пацягнулі цябе з сабой.

— Ах, дзіва што, — адказаў Альмансор. — У той дзень, калі вашыя салдаты грузіліся на караблі, я бачыў Айчыну апошні раз.

Працяг на стар. 16 (10) »

Гісторыя Альмансора

« Працяг.
Пачатак на стар. 15 (9)

Яны забралі мяне з сабой, і капітан, якога расчуліла мая бяда, плоціць за мой пражытак ненавіснаму доктару, які б'е мяне і морыць голадам. Але слухай, Petit Caporal, — даверліва працягваў ён, — гэта добра, што я цябе сустрэў, бо ты можаш мне дапамагчы.

Чалавек, да якога ён звяртаўся, усміхнуўся і спытаў, як жа ён можа дапамагчы.

— Ведаеш, — сказаў Альмансор, — было б несумленна нешта ў цябе прасіць — раней ты ставіўся да мяне вельмі добразычліва, але я ведаю, што ты — чалавек бедны, бо нават калі ты быў вайскаводцам, то ніколі не апранаўся так прыгожа, як іншыя. Цяпер у цябе, калі меркаваць з мундзіра і капелюша, таксама не найлепшыя часы. Але нядаўна франкі выбралі сабе султана, і ты, без сумневаў, ведаеш набліжаных да яго людзей, можа, якога янычара-агу, ці рэйс-эфендзі, ці капудан-пашу, праўда ж?

— Так, — адказаў яго суразмоўца. — І што далей?

— Ты мог бы закінуць у маю карысць слоўца, Petit Caporal, каб яны папрасілі султана франкаў мяне вызваліць. Тады мне спатрэбіцца толькі трошкі грошай на падарожжа праз мора. Але ты мусіш мне паабяцаць не казаць нічога ні доктару, ні арабскаму прафесару.

— А што за арабскі прафесар? — спытаў той.

— Ах, гэта незвычайны чалавек, пра яго я раскажу табе іншым разам. Калі яны нешта пачуюць, я з Франкістана не з'еду. Дык ты згодны закінуць у маю карысць слоўца агу? Скажы шчыра!

— Хадзем са мной, — сказаў чалавек, — магчыма, я змагу табе дапамагчы ўжо цяпер.

— Цяпер? — выгукнуў у страху юнак. — Нізашто, інакш доктар мяне паб'е! Трэба спяшацца дадому.

— Што ў тваім кошыку? — спытаў вайскаводца, затрымліваючы яго.

Альмансор пачырванеў і спачатку не хацеў паказваць, але ўрэшце сказаў:

— Бачыш, Petit Caporal, тут я павінен рабіць працу, якую робіць апошні раб майго бацькі. Доктар — скнапны чалавек, кожны дзень ён пасылае мяне на рынак па агародніну і рыбу, і я павінен купляць гэта ў брудных рынкавых жанчын, бо там на некалькі медзякоў танней, чым у нашай частцы горада. Зірні, я кожны дзень павінен ісці дзве гадзіны па гэты кепскі селядзец, па гэты вехаць салаты, па гэты кавалачак масла. Ах, ведаў бы пра гэта мой бацька!

Суразмоўцу бяда хлопчыка ўсхвалявала, і ён адказаў:

— Хадзем са мной — і суцешся! Доктар не зробіць табе шкоды, нават калі не з'есць селядца ды салаты! Супакойся і пайшлі!

Сказаўшы гэта, ён узяў Альмансора за руку і павёў за сабой. І столькі ў яго паводзінах было ўпэўненасці, што хлопец падпарадкаваўся, хаця ад думкі пра доктара ў яго калацілася сэрца. Так ён і ішоў з салдатам шматлікімі вуліцамі, трымаючы ў руцэ кошык, і дзівіўся, што ўсе людзі здымалі перад імі капелюшы, спыняліся і глядзелі ім услед. Ён расказаў пра сваё здзіўленне спадарожніку, аднак той засмяяўся і нічога не патлумачыў.

Нарэшце яны дайшлі да шыкоўнага палаца, да якога і скіраваўся вайскаводца.

— Ты жывеш тут, Petit Caporal? — спытаў Альмансор.

— Так, — адказаў той, — і я хачу правесці цябе да свае жонкі.

— Ах, ты хораша жывеш! — зазначыў Альмансор. — Напэўна, султан даў табе тут бясплатныя пакоі?

— Маеш рацыю, гэтае жытло ў мяне ад імператара, — адказаў спадарожнік і павёў яго ў палац.

Яны падняліся па шырокай лесвіцы. У прыгожай зале военачальнік загадаў Альмансору пакінуць кошык, і яны ўвайшлі ў шыкоўны пакой, дзе сядзела на канапе жанчына. Чалавек загаварыў з ёй на нейкай замежнай мове, пасля чаго яны разам доўга смяяліся, і жанчына задала Альмансору шмат пытанняў пра Егіпет па-франкску. Нарэшце Petit Caporal сказаў юнаку:

— Ведаеш, што мы зробім? Я хачу зараз жа адвесці цябе да імператара і пагаварыць з ім пра цябе.

Альмансор вельмі спалохаўся, але падумаў пра свой гаротны стан і пра сваю радзіму.

— Няшчасным, — сказаў ён, — Алах дае вялікую мужнасць у гадзіну бяды, і ён не пакіне мяне, беднага хлопчыка. Так, я хачу пайсці да імператара. Але скажы, Caporal, ці павінен я ўпасці перад ім ніц? Ці павінен я крануцца ілбом зямлі? Што мне рабіць?

Абое зноў засмяяліся і запэўнілі, што гэтага рабіць не трэба.

— Ён жахлівы і велічны? — спытаў юнак. — У яго доўгая барада? Агністы позірк? Скажы, як ён выглядае.

Ягоны праваднік зноўку засмяяўся і адказаў:

— Лепш я ўвогуле не буду яго апісваць, Альмансор, каб ты сам яго пазнаў. Падкажу табе толькі адну прыкмету: калі ён з'явіцца ў імператарскай зале, усе паважліва здымуць капелюшы. Той, хто ў капелюшы застанецца, і ёсць імператар.

Пасля ён узяў хлопчыка за руку і рушыў з ім да імператарскай залы. Чым далей Альмансор ішоў, тым гучней калацілася яго сэрца, а калі яны наблізіліся да дзвярэй, у хлопца затрымцелі калені. Слуга адчыніў дзверы, за якімі стаялі паўколам каля трыццаці мужчынаў, усе багата апранутыя, з золатам і зоркамі — так у краіне франкаў звычайна апраналіся самыя знатныя агі і пашы пры каралях, і Альмансор падумаў, што яго несамавіта апрануты праваднік – мабыць, самы нязначны сярод іх. Усе агалілі галовы, і Альмансор пачаў шукаць таго, хто не зняў капелюша. Але дарэмна. Усе трымалі капелюшы ў руках, значыць, імператара сярод іх не было. Тады позірк юнака выпадкова ўпаў на праваднікa — у таго капялюш быў на галаве!

Юнак быў вельмі ўражаны і збянтэжаны. Ён доўга ўзіраўся ў свайго суразмоўцу і, здымаючы капялюш, сказаў:

— Салам алейкум, Petit Caporal! Наколькі я ведаю, я не султан франкаў, а значыць, мне мець на галаве капялюш не належыць. Але ў капелюшы застаўся толькі ты, Petit Caporal. Дык няўжо ты імператар?!

— Ты адгадаў, — прамовіў той, — і, акрамя таго, я твой сябар. Сваё няшчасце прыпісвай не мне, а няўдаламу збегу абставінаў, і будзь упэўнены, што з першым жа караблём ты паплывеш на радзіму. Зараз жа вяртайся да маёй жонкі, раскажы ёй пра арабскага прафесара і пра ўсё, што ты ведаеш. Селядцы і салату я адпраўлю доктару, а ты да ад'езду застанешся ў маім палацы.

Так сказаў чалавек, які быў імператарам. Альмансор упаў перад ім ніц, пацалаваў ягоную руку і папрасіў прабачэння, што не пазнаў яго, бо той імператарам дакладна не выглядаў.

— Маеш рацыю, — адказаў той з усмешкай і даў знак ісці, — калі ты ўсяго некалькі дзён імператар, на ілбе гэта не напісана.

З таго дня Альмансор жыў радасна і шчасліва.

Ён яшчэ некалькі разоў наведаў арабскага прафесара, пра якога расказваў імператару, але доктара ўжо больш не бачыў. Праз некалькі тыдняў імператар паклікаў хлопца да сябе і паведаміў, што карабель, на якім ён хоча адправіць яго ў Егіпет, гатовы зняцца з якара. Альмансор быў агаломшаны ад радасці. Яму хапіла некалькі дзён, каб падрыхтавацца да падарожжа, і з сэрцам, поўным удзячнасці, багата нагружаны скарбамі і падарункамі, юнак выправіўся да мора і сеў на карабель.

Аднак Алах пажадаў працягнуць выпрабаванне, загартаваўшы ягоную мужнасць няшчасцем, і не дазволіў хлопцу ўбачыць родны бераг. Іншы франкскі народ — ангельцы — вёў у той час вайну на моры супраць імператара. Яны захаплівалі ўсе караблі, якія маглі перамагчы, і здарылася так, што на шосты дзень плавання карабель, на якім знаходзіўся Альмансор, быў акружаны і абстраляны ангельскімі суднамі. Давялося здацца, і каманду перасадзілі на маленькі карабель, што паплыў разам з іншымі далей. Але на моры гэтак жа неспакойна, як у пустэльні, дзе разбойнікі нападаюць на караваны, рабуюць і забіваюць. Туніскі капер напаў на маленькае судна, калі падчас шторму тое адстала ад вялікіх караблёў, захапіў яго і адправіў усю каманду на рынак рабоў у Алжыры.

Альмансор трапіў не ў такое жорсткае рабства, як хрысціяне, бо быў прававерным мусульманінам, але любая надзея пабачыць радзіму і бацьку цяпер знікла. Пяць гадоў ён пражыў у нейкага багацея, мусіў паліваць кветкі і дагледзець сад. Калі багацей памёр, не пакінуўшы спадчыннікаў, ягоную маёмасць разрабавалі, слугаў падзялілі, і Альмансор трапіў у рукі гандляра рабамі. Гандляр акурат тады рыхтаваў карабель, каб у іншым месцы прадаць тавар даражэй. Лёс пажадаў, каб я сам быў рабом у гэтага гандляра і трапіў на той жа карабель, што і Альмансор. Там мы пазнаёміліся, і ён распавёў мне сваю дзівосную гісторыю. Аднак калі мы прычалілі, я стаў сведкам здзяйснення волі Алаха: мы высадзіліся на беразе ягонай Айчыны, і рынак, дзе нас публічна выставілі на продаж, быў рынкам у яго родным горадзе! О, гаспадару, скажу пра гэта каротка: яго набыў ягоны шаноўны бацька!

Шэйх Алі-Бану задумаўся над гісторыяй, якая яго міжволі захапіла: ягоныя грудзі ўздымаліся, вочы іскрыліся. Часам ён ледзь не перапыняў юнага нявольніка, але канец аповеду яго, падалося, не задаволіў.

— Цяпер яму, кажаш, быў бы дваццаць адзін год? — пачаў ён распытваць апавядальніка.

— Ён майго ўзросту, гаспадару, дваццаць адзін ці дваццаць два.

— І які горад ён назваў месцам свайго нараджэння? Ты пра гэта нічога не казаў.

— Калі я не памыляюся, — быў адказ, — гэта Александрыя.

— Александрыя! — выгукнуў шэйх. — Гэта мой сын! Дзе ён?! Ты хіба не казаў, што яго клічуць Кайрам? У яго карыя вочы і цёмныя валасы?

— Так і ёсць! У моманты шчырасці ён называў сябе не Альмансорам, а Кайрамам!

— Але скажы мне нарэшце дзеля Алаха... ягоны бацька купіў яго на тваіх вачах, так, як ты расказаў? Ён назваў пакупніка бацькам? Значыць, гэта ўсё ж не мой сын!

— Ён сказаў мне: «Няхай будзе блаславёны Алах пасля такіх доўгіх няшчасцяў — гэта рынкавая плошча майго роднага горада». Праз пэўны час з-за рогу з'явіўся знатны чалавек, і тады Альмансор крыкнуў: «О, які каштоўны падарунак нябёсаў — вочы! Я яшчэ раз убачыў майго шаноўнага бацьку!» Чалавек той падышоў да нас, агледзеў усіх і ўрэшце купіў героя маёй гісторыі. Тады той звярнуўся да Алаха з малітвай падзякі і прашаптаў мне: «Цяпер я вяртаюся ў палаты шчасця, бо мяне купіў мой уласны бацька».

— Значыць, гэта не мой сын, не мой Кайрам! — з болем прамовіў шэйх.

Тут юнак не вытрымаў — з ягоных вачэй паліліся слёзы радасці, ён упаў ніц перад шэйхам і выгукнуў:

— І ўсё ж гэта ваш сын, Кайрам, Альмансор, бо яго купілі менавіта вы!

— Алах, Алах! Цуд, які вялікі цуд! — крычалі прысутныя і праціскаліся бліжэй.

Шэйх жа знямела глядзеў на юнака, які падняў да яго прыгожы твар.

— Мой сябар Мустафа! — звярнуўся шэйх да старога дэрвіша. — Мае вочы захінулі слёзы, і я не бачу, ці захаваліся на гэтым твары рысы маці, да якое падобны мой Кайрам. Падыдзі бліжэй і паглядзі на яго!

Стары падышоў, доўга глядзеў на юнака, потым паклаў руку яму на лоб і сказаў:

— Кайрам! Як гучала выслоўе, якое ты атрымаў ад мяне і забраў з сабой у лагер франкаў у той нешчаслівы дзень?

— Мой дарагі настаўнік! — адказаў юнак, кранаючыся вуснамі рукі старога. — Яно гучала так: «Хто любіць Алаха і мае чыстае сумленне, той і ў пустэльні няшчасця не самотны, бо мае двух спадарожнікаў, якія яго суцешаць і падтрымаюць».

Стары ўдзячна падняў вочы да неба, прыцiснуў юнака да грудзей, перадаў яго шэйху і сказаў:

— Вазьмі яго! Як дакладна вядома, што ты дзесяць гадоў па ім смуткаваў, так дакладна і тое, што гэта твой сын Кайрам.

Ад радасці і шчасця шэйх быў агаломшаны. Ён бесперапынна ўзіраўся ў юнака, у якім, без сумневу, пазнаваў вобраз страчанага сына. Усе прысутныя падзялялі ягоную радасць, бо любілі шэйха, і кожны пачуваўся так, нібыта сёння яму самому быў падораны сын.

Спевы і весялосць напоўнілі залу, як у дні радасці і шчасця. Юнак мусіў яшчэ раз, больш падрабязна, расказаць сваю гісторыю, і ўсе ўзнеслі хвалу арабскаму прафесару і імператару, як і ўсім астатнім, хто клапаціўся пра Кайрама. Госці пачалі разыходзіцца толькі ноччу, і кожнага шэйх шчодра адарыў на памяць пра гэты радасны дзень.

Шэйх даў свайму сыну чатырох маладых людзей і запрасіў іх часта яго наведваць. Было вырашана, што з пісарам юнак будзе чытаць, з мастаком — выбірацца ў невялікія падарожжы, з купцом — спяваць і танчыць, а чацвёрты будзе ладзіць пры двары забавы. Іх таксама шчодра адарылі, і яны, шчаслівыя, пакінулі дом шэйха.

— Каму мы павінны за ўсё гэта дзякаваць? — гаварылі яны між сабой. — Каму яшчэ, як не старому? Хто мог такое ўявіць, калі мы стаялі перад гэтым домам і гаварылі пра шэйха?

— А мы ж маглі не прыслухацца да павучанняў старога, — сказаў другі, — ці наогул пасмяяцца з яго. На ім была ірваная бедная вопратка — хто б мог падумаць, што гэта мудры Мустафа?

— Дык цудоўна! Хіба не тут мы гучна абмяркоўвалі свае жаданні? — прамовіў пісар. — Адзін з нас хацеў вандраваць, другі — спяваць і танчыць, трэці — бавіць час у добрай кампаніі, а я — чытаць і слухаць гісторыі. Хіба не ўсе нашыя мары здзейсніліся? Я магу чытаць усе кнігі шэйха і набываць любыя, якія захачу.

— А мне дазволена ўпрыгожваць ягоны стол, ладзіць ягоныя найлепшыя забавы і самому ў іх удзельнічаць, — сказаў другі.

— А я ў любы момант, як з'явіцца ў мяне такое жаданне, магу слухаць спевы ды ігру на струнных альбо паглядзець на танец, пайсці да шэйха і папрасіць у яго рабоў.

— А я? — мовіў мастак. — Да гэтага дня я быў бедны і не мог нават выйсці з горада, а цяпер змагу падарожнічаць — куды захачу.

— Так, — прамовілі яны разам, — добра, што мы паслухалі старога, а інакш хто ведае, што з намі сталася б!

І, сказаўшы так, яны, шчаслівыя, пайшлі дадому.

З нямецкай мовы пераклаў
Ігар Крэбс

[1] Votre serviteur — Да вашых паслугаў (франц.).
[2] Petit Caporal — Маленькі Капрал (франц.). Мянушка Напалеона І.

У кожнай жанчыне — свая варона

Валеры ГАПЕЕЎ

Наўрад ці мае думкі можна лічыць водгукам ці, крый Божа, рэцэнзіяй на прачытаны твор. Хутчэй гэта будзе спроба папярэдзіць будучых чытачоў-мужчын. Бо адну «рэцэнзію» на кнігу Людмілы Шчэрба «Урб@н.М» давялося пачытаць у сеціве. Яе кароткі змест: «Бабы пісаць не ўмеюць». І хоць «бабы» там не было, але ж яна прачытвалася без цяжкасцяў...

Такое са мной ужо было: калі пасля прачытання некалькіх першых старонак узнікала дзіўнае спалучэнне пачуццяў: прыкрасці, раздражнення, нават злосці і адначасова — захаплення, цікавасці, жадання зразумець. Першы раз — калі разгарнуў раман Алены Брава «Менада і яе сатыры». Прафесійная, вышэйшага ўзроўню мова твора — адсюль павага і захапленне. Раздражненне і злосць — ад існуючага ўнутры цябе мужчынскага лагічнага лякала, якое рабілася абсалютна непатрэбным, замінала ўспрыманню, а таму мусіў адпрэчваць яго, а разам з ім — сваё, мужчынскае светаўспрыманне свету. «Мілыя жаначкі, а проста (ну, значыць — класічна!) напісаць вы не спрабавалі?» — крычала ўва мне гэтае мужчынскае.

Яшчэ толькі разгарнуў кнігу Людмілы Шчэрба, не, нават яшчэ толькі пабачыў вокладку, а ўжо закешкалася, падвываючы, тое самае пачуццё прыкрасці... Пачытаў колькі старонак.

Зноў той самы прафесіяналізм пісьма, густоўная мова, вобразнасць і метафарычнасць, глыбіня сэнсу і гульня ў сэнсы. Карацей, у наяўнасці ўсё, што магло б зрабіць для мяне, мужчыны, час чытання заняткам прыемным і камфортным, парадавацца з'яўленню на беларускім літаратурным полі новага яскравага гульца.

І зноў жаданне на першых старонках шпурнуць кнігу далёка-далёка. Бо на гэты раз поўны разрыў шаблону. Пачынаючы з назвы, якая магла б быць эпатажнай і праваказаваць цікавасць, каб не ўсё далейшае ў «знешнасці» кнігі.

Вось мы, мужчыны, апранаючыся, зазвычай клапоцімся пра дапасаванасць на сабе хіба што гальштука і кашулі. А як гальштука няма, дык і праблемы ўвогуле знікаюць у пытанні: «Што апрануць?» Ды проста чыстае! Для жанчыны апрананне — гэта комплекс неабходных мер у стварэнні вобразу. Дзе ніводная дэталь не мае права быць выпадковай.

Такім чынам, раблю вывад: нормы кнігадрукавання прыдумалі мужчыны. Тыя самыя нормы, дзе цела тэксту — два шрыфты.

Вонкавасць кнігі павінна адпавядаць яе зместу — так вырашыла аўтар «Урб@н.М», мабыць, яшчэ і папярэджваючы чытачоў-мужчын аб няпростасці свайго тэксту.

І таму... маем абсалютна не класічную форму. Фарматаванне асноўнага тэксту з выключкай леваруч, без абзацных водступаў, без пераносаў. Больш за шэсць (!) розных ужытых шрыфтоў. У кніжніка-перфекцыяніста гэтая кніга здольная выклікаць суіцыдальныя думкі.

Карацей, кніга Людмілы Шчэрба — кніга нонканфарміста. Болей за тое — нонканфарміста-жанчыны.

...Чытаць гэты раман — прыблізна тое ж самае, што спрабаваць разабрацца ў паводзінах і жаданнях дагэтуль закаханай у цябе жанчыны, калі ты сам жанаты, яна замужняя, у вас дзеці, кар'ера і малако з кефірам у тваім пластыкавым пакеце, тварог і яблык — у яе сумачцы, і ваша маладосць (у якой вы маладзенькімі і дурнымі закаханымі дайшлі да сарамлівага інтыму, але так і не ўвайшлі ў яго) даўно спрахла. Мужчына з вопытам сямейных гадоў вынясе свой вердыкт у такой сітуацыі: «Бессэнсоўна і марна».

Пачынаў чытаць раман Людмілы Шчэрба гэтак жа, як і любую іншую кнігу: з адсочваннем сюжэта, храналогіі дзей, спробамі ўявіць сітуацыю і звязаць (як без гэтага?) тэкст з яго загалоўкам, эпіграфам, адшукаць таемныя (але ж існуючыя!) сувязі тэкста з наяўнымі «арта'бектамі»... І пакрысе вар'яцеў ад сваёй нязадольнасці гэта зрабіць. Рэчаіснасць у рамане вывальвалася жменямі пазлаў, спроба скласці з іх цэльны малюнак зводзілася на нішто чарговай порцыяй рознакаляровых штуковінкаў ад аўтаркі. Узнікла думка пра паралельныя з чытаннем запісы на асобным аркушы з выбудоўваннем храналагічнай і сюжэтнай ліній падалася мне зусім не вар'яцкай. Хіба што лянота перашкодзіла перамяшчэнню з мяккай канапы за стол...

А потым я вырашыў «забіць» на ўсё. Проста чытаць. Успрымаць тэкст, не задумваючыся над пазначаным часам, не вышукваючы сувязі, не аналізуючы логіку пабудовы.

І тады тэкст імкліва зацягнуў. Бы ў прорву.

У той прорве нечакана мне адкрыўся новы сусвет. Сусвет жанчыны.

Мабыць, трэба б было напісаць тут пра жаночую душу, якую па-мастацку і прафесійна аўтар паказвае сваім чытачам, але «душу» заездзілі так, што яе ўпамінанне ў кантэксце гэтай кнігі будзе амаль што пошлым. Няма там душы. Там — жанчына. Яе думкі. Пачуцці. Там яе раскрытая, расшыфраваная для нас, мужчын, у першую чаргу, свядомасць.

Недзе на сярэдзіне кнігі пачынаеш разумець галоўную ісціну: кнігу нельга было напісаць інакш. Калі пісаць пра тое, як ДУМАЕ жанчына, нельга інакш.

Пра «жаночую логіку» складзена нямала анекдотаў. Аб тым, што мужчына і жанчына думаюць па-рознаму, існуе цвёрдае перакананне. Але для мужчын заўсёды было таямніцай: як жа думае жанчына? Чаму іншым разам нельга нічым з мужчынскага арсеналу прычын патлумачыць тое ці іншае сказанае слова ці зроблены «выбрык»?..

Нядаўна ў сеціве пасціці такі малюнак: «Жанчына перад сном». І там — віхур думак пра рэчы, якія ну аніякім чынам між сабой не звязаныя. Дык вось, тое — не жарт.

Гэта мужчына, задумваючыся над нечым на дадзены момант важным, адгароджваецца ад іншага простым: «Астатняе — потым». Жанчына ж трымае ў сваёй свядомасці адначасова ўвесь сусвет, які існуе вакол яе. У любым выпадку трымае. Больш за тое, гэты існуючы сусвет дынамічны, у ім адбываюцца змены, і — тут увага для мужчын — ніводная дэталь не можа быць выпадковай, нязначнай, незаўважанай.

Гэты сусвет падаецца немагчымым для ўспрымання мозгам «мужчынскага тыпу». Мы шукаем прычынныя сувязі, вышукваем логіку падзей, мацаем падмуркі. А тут сусвет стаіць, жыве і развіваецца без усяго гэтага. Дзясяткі і сотні з'яў, учынкаў, акалічнасцяў, абставінаў існуюць у свеце жанчыны-гераіні без усялякага ўнутранага цэментавання, але арганічна ўплятаюцца ў яе пачуцці і адчуванні, цалкам гарманіруюць ці дысануюць з яе ўнутраным станам. Немагчыма пабачыць пры чытанні той пераход, за якім — змена настрою ці рашэння, дзе законфчыцца шчасце, дзе раптоўна абрынецца страшэнная праўда пра адно з самых вялікіх няшчасцяў гераіні...

Асобнае месца ў рамане — маркеры. Іх роля не да рэшты зразумелая, але яны, бачыцца, маюць сваю ролю ў жаночым сусвеце. У нашым выпадку гэтыя маркеры тычацца знешнасці герояў, але не іх прыродных дадзеных, а маркі цыгарэт, адзення, гатунку напояў. І тут наўрад ці трэба ўпікаць аўтара ў прыхільнасці да «залатой моладзі», хутчэй гэта наша рэальнасць, дзе дастаткова шырокая магчымасць мець патрэбнае ў пэўнай меры вызначае густы, схільнасці, характары...

Раман Людмілы Шчэрба выключны для беларускай літаратуры яшчэ і тым, што аўтар выкрасліла з жыцця герояў усё, што магла выкрасліць, апроч іх асабістага свету. Ажно да такой ступені, што ў кватэры галоўнага героя адсутнічае такая суперзвыклая і супернеабходная рэч, як лядоўня. Газавай ці электрычнай пліты там гэтаксама няма, але з тым яшчэ можна зміруцца (у Германіі, напрыклад, у многіх ужо адзінае «гарачае» месца — мікрахвалёўка). Адначасова гэта павінна падкрэсліць дзівацтва галоўнага героя, а з другога боку ёсць мінімізацыяй побытавага асяродку. У дадатак, вядома, адсутнічае цалкам «вытворчы працэс», то бок — праца (адна рэальная згадка — выпадковая калега), сямейныя трабны. Такім чынам, уся жыццёвая прастора — толькі дзеля ўнутранага стану герояў, іх пошукаў адно аднаго і сябе. Пачуццё — і больш нічога. Мужчына — і больш нічога.

Так бывае? Вы не пытайцеся, вы пачытайце. Так не бывае — так ёсць.

Для жанчыны перастае існаваць усё, апроч яе самой, яе пачуцця, яе мужчыны — да той пары, пакуль у яе застаюцца пытанні: што з гэтым пачуццём, з гэтым мужчынам зрабіць цяпер і што рабіць пасля, як зробіцца. І гэта не я сказаў — так мне распавяла жанчына.

Дарэчы, два словы пра мужчыну. Зноў жа, жанчына бачыць яго, ён існуе для яе ў гэты час закаханасці толькі як мужчына. Хоць ён нейкі там бізнесовец, нечы сын, брат-сват, сябар, калега, але пра тое адным радком ці слоўцам. І вось у чым мушу прызнацца: мне вельмі не спадабаўся гэты вобраз. Мужчына вачыма жанчыны — нічога прывабнага для самога мужчыны, далібог. Цынічны, хамаваты, недзе блюзнер, недзе — мяккацелы, нават мімішны (там нешта пра коцікаў). І зноў жа — цалкам адсутнічае тое, што мы сустракаем у класічных кнігах: абагульненне. Жанчына нават не спрабуе задумацца над тым ці іншай рысай характару. Яе могуць усхваляваць словы, закрануць позірк ці жэст, пакрыўдзіць учынак, але яна не імкнецца сабраць усё разам і адказаць сабе на пытанне: што ён за чалавек увогуле. Герой існуе для гераіні гэтак жа, як і сусвет вакол: літаральна раздроблены на кавалкі фразаў, учынкаў і дзей, звычак і жаданняў, дзе кожны аскалёпак трымаецца ў памяці, не знікае, грае сваю ролю, але не бяжыць кропелькай ртуці да іншых кропелек, каб зліцца з імі.

Мазаічнае ўспрыманне сусвету без памкненняў хоць неяк скласці карцінку — то жаночае.

Яшчэ адна асаблівасць рамана — раман у рамане. Пры гэтым (каб не ствараць тут замест водгуку спойлер) скажу адно: розніца між раманамі заўважаецца хіба што ў тым, што ў адным гераіня мае імя, а ў другім аповед вядзецца ад першай асобы. Зноў жа гэтая заблытанасць здольная выклікаць раздражненне і няўцямнасць, але асабіста я бачу тут асаблівую задуму аўтаркі: як яшчэ можна паказаць разам з дзеючым вулканам думак і пачуццяў тое, што ў любы момант свайго жыцця жанчына заўсёды не адна, а носіць яшчэ сябе-тую-якой-хочацца-быць? Такім чынам, дзве гераіні ў адной кнізе — гэта дзве іпастасі аднаго цела, якія не супадаюць і не супадуць, таму што ім ад пачатку наканавана жыць паасобку.

Зрэшты, іх не дзве. Іх — тры.

Трэцяя — варона.

Яна сядзіць недзе заўсёды над галавой, бачыць, чуе, аналізуе і можа каркнуць. Іншым разам — уголас, ротам жанчыны-1 ці -2. Але часцей абедзьве замотваюць вароне дзюбу скотчам, і тая каркае толькі ў іх галовах.

Яе карканне — тое, што мы, мужчыны, называем здаровым розумам, лагічным высновам ці нават трошкі пафасна — праўдай жыцця.

Скажу па сакрэце: гэта адзіны ў кнізе персанаж, які я зразумеў ад пачатку і да рэшты, і таму ён мне сімпатычны. Ён бачыць здзек і хоча зрэагаваць на яго. Ён бачыць фальш і раскрывае дзюбу. Карацей, варона — наш чалавек. Але варта помніць, што, акрамя праўды, тут бескампраміснасць і жорсткасць. І чым больш я думаю пра яе, тым больш перакананы, што варона — пачатак той жанчыны, якая пераўтварылася ў адмыслова настроены бязлітасны механізм дасягнення пэўных мэтаў. Лагічны механізм, звернем увагу, з нашым, мужчынскім пачаткам, які і абуджаны да дзеяння намі ж, мужчынамі.

...Мне не хочацца тут абмяркоўваць гіпатэтычную магчымасць кахання з першага позірку, паводзіны і ўчынкі герояў. Гэты раман — зусім не банальная гісторыя жанчыны, якая, апантаная сваім пачуццём, прагне самца ў ложак і здаровага аргазму. І хоць у аснове кнігі менавіта каханне і сэкс (пасцельныя сцэны выпісаны вельмі яскрава і досыць натуралістычна), гэта аснова нават не фундамент, а форма для ўтрымання ідэі.

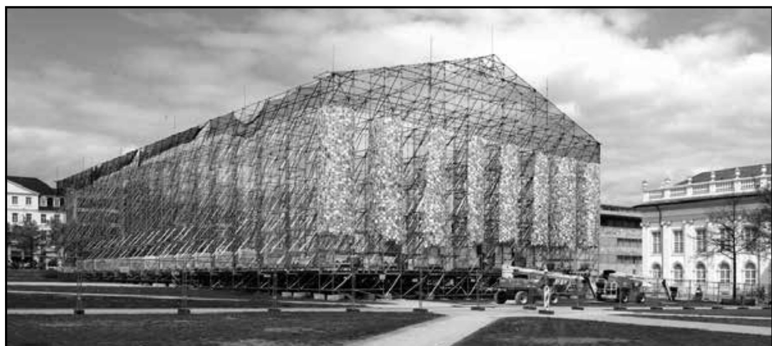
У чым ідэя?

Ідэя — сусвет жанчыны.

Сусвет, у якім нашае лагічнае, мужчынскае (тут мы, мужчыны, маем на ўвазе — разумнае) прысутнічае адно ў вобразе вароны. Яна, трэба разумець, ёсць ва ўсіх жанчын. Іншая рэч — як часта яна ажывае, як яе жанчыны слухаюць. І яшчэ вельмі няпростае для нас, мужчын, пытанне: ці трэба нам карміць тую варону?..

Шчыра дзякую за кнігу. Гэта без жартаў. Здаецца, я хоць крышачку наблізіўся да таго, каб разумець жанчын. Ці хоць адну жанчыну.

Для мяне асабіста гэты раман стаў выключнай кнігай, якой дагэтуль не было ў беларускай літаратуры. І гэта не «жаночая проза». Гэта проза пра жанчыну.

Храм з кніг у Нямеччыне

У нямецкім горадзе Касэлі праходзіць міжнародная выстава сучаснага мастацтва — «Documenta». Быў збудаваны старажытнагрэцкі храм Парфенон — з каля 100 тысячаў цэнзураваных кніг.

Аўтар арт-аб'екта — аргентынка Марта Мінухін. «Цаглінамі» храма сталі кнігі, забароненыя цэнзурай розных краін у розныя часы, у тым ліку «Доктар Жывага» Барыса Пастэрнака, «Дон Кіхот» Мігеля дэ Сервантэса, «На Заходнім фронце без пераменаў» Эрыха Марыі Рэмарка, «Ператварэнне» Франца Кафкі. Іх дасылалі выдавецтвы і пісьменнікі з усяго свету.

Храм знаходзіцца на месцы, дзе ў 1933 годзе нацысты спальвалі кнігі.

Паводле zaxid.net.

«Ясенін-цэнтр»

У Маскве з'явіцца новая культурная пляцоўка — «Ясенін-цэнтр». Паэтычны цэнтр будзе адкрыты ў будынку па завулку Чарнышэўскага, які належыць Маскоўскаму дзяржаўнаму музею імя Сяргея Ясеніна, 3 кастрычніка — да дня нараджэння паэта.

На дадзены момант канцэпцыю цэнтра дапрацоўваюць. А пакуль мастацкі кіраўнік праекта Улад Маленка распавёў аб планах: «Мы хочам даць людзям разуменне развіцця паэзіі ў нашай краіне: залаты век, сярэбраны век, ваенная літаратура,«адліга» і сучасная паэзія. Хочам даць разуменне, што паэты ўсе адзін з адным звязаныя, і яны адчуваюць час. Мы хочам, каб з'явілася галоўная паэтычная кропка краіны, каб гэта было зонай, куды людзі змогуць прыходзіць, мець зносіны, знаёміцца з паэтамі, дзе будуць праходзіць выставы, перформансы, спектаклі, паэтычныя акцыі».

А яшчэ падчас паэтычнай акцыі па сталіцы Расіі будзе ездзіць жоўты «паэтамабіль». «Дадзім у рукі сучасным паэтам гучнагаварыцелі, за руль пасадзім каго-небудзь цвярозага і паедзем з вершамі па Маскве», — адзначыў У. Маленка.Таксама плануецца, што восенню «Ясенін-цэнтр» запросіць аматараў паэзіі на спектакль «Плошча рэвалюцыі», які будзе пастаўлены заснаваным Маскоўскім тэатрам паэтаў. Маладыя творцы адновяць падзеі стогадовай даўніны праз праекцыю свайго ўспрымання.

Паводле ТАСС

Расійскі «Нацбэст-2017»

На Новай сцэне Александрыйскага тэатра ў Санкт-Пецярбургу прайшла цырымонія фіналу расійскай літаратурнай прэміі «Нацыянальны бэстсэлер-2017» (хоць, заўважым, літаратурны 2017-ы год — не закончыўся...).

Прамую трансляцыю мерапрыемства вялі на YouTube-канале «НацБэста» Арцёмій Троіцкі і Паліна Талстун. Падчас цырымоніі малое журы прэміі прамым і адкрытым галасаваннем абрала пераможцу з шорт-ліста.

Пераможцай гэтага сезону стала Ганна Казлова і яе раман «F20». Таксама ў кароткі спіс увайшлі кнігі «Жыцця забітых мастакоў»Аляксандра Брэнера, «Апалонікі і святыя» Андрэя Філімонава, «Патрыёт» Андрэя Рубанава, «Радзіма» Алены Даўгапят і «Цень Мазепы» Сяргея Белякова.

У гэтым годзе малое журы прэміі склалі леташні пераможца Леанід Юзэфовіч, кампазітар Настасся Хрушчова, актрыса Ганна Кавальчук, рэжысёр Барыс Хлебнікаў, архітэктар Сяргей Чабан і рэпер Баста. Ганаровым старшынёй журы стаў генеральны дырэктар Першага канала Канстанцін Эрнст.

Расійскую прэмію «Нацыянальны бэстсэлер» заснавалі ў 2001 годзе выдавец Канстанцін Тублін і крытык Віктар Тапароў.

«Жывое чытанне» Оруэла

У Лондане адбыліся публічныя чытанні рамана «1984» Джорджа Оруэла, у якіх прынялі ўдзел больш за 50 культурных дзеячаў Вялікабрытаніі.

Прамую трансляцыю вялі не толькі на сайце фонду Оруэла, але і ў многіх бібліятэках і тэатрах Лондана і ўсёй краіны. Чытанні доўжыліся з 9-ці раніцы да 10-ці гадзін вечара. Месцам правядзення акцыі невыпадкова быў абраны будынак «Сенат-хаўс» — першы хмарачос Лондана, які натхніў аўтара і стаў прататыпам для Міністэрства Праўды з кнігі Оруэла.

Акцёры, пісьменнікі, палітыкі, журналісты, навукоўцы і прадстаўнікі грамадскасці чыталі кнігу без перапынку на працягу цэлага дня, за два дні да ўсеагульных выбараў у Вялікабрытаніі і 68-й гадавіны публікацыі «1984» у чэрвені 1949 года. Само па сабе жывое чытанне прапаноўвалася як акт «падрыўной дзейнасці». Выкарыстоўваючы праекцыі і акцёраў з UCL, гледачы маглі нацешыцца інтрыгай і адчуць жахі кашмарнага таталітарнага грамадства «1984».

У спісе чытальнікаў рамана былі Рычард Блэр (сын Оруэла), дэпутат Алан Джонсан, пісьменнік Амінат Форэн, журналіст Пітэр Хітчэнс, турэцкі пісьменнік Эс Тэмелкеран, спявачка і музыкант Білі Брэг, баранэса Пацієнс Ўіткрофт, гісторык Дэвід Олусога, пісьменнік, журналіст і актывіст Джэк Манро, прафесар Каралеўскага каледжа Джон Б'ю, Лорд Кен Макдональд, аглядальнік «Financial Times» Гідэон Рахман, былы міністр унутраных спраў Алан Джонсан, пісьменнік Нікс Джэрард, рэдактар «BBC Radio» Х'ю Левінсона, рэдактар часопіса «Nature» Хелен Пірсан, канадская актрыса і рэжысёр Саманта Мішэль, белетрыст і гісторык Рут Дадлі Эдвардс, амерыкана-брытанскі драматург, празаік, крытык і тэлевядучы Боні Грыр і шмат-шмат іншых.

Нагадаем, што ў студзені гэтага года раман «1984» стаў бэстсэлерам у ЗША. Гэта здарылася пасля таго, як дарадца Дональда Трампа Келіэн Конуэй прамовіла Оруэлаўскія словы "альтэрнатыўныя факты". У прамым эфіры «NBC News» вядучы спытаў у дарадцы Трампа, чаму ў першы дзень працы прэс-сакратар прэзідэнта падаў ілжывыя дадзеныя, а Конуэй патлумачыла, што Спайсер не хлусіў, а прыводзіў "альтэрнатыўныя факты" . Вядучы адзначыў, што "альтэрнатыўныя факты" — гэта хлусня, у адказ на гэта Конуэй пачала пералічваць памылкі адміністрацыі Абамы, а потым заявіла, што ніякіх спосабаў усталяваць дакладную колькасць людзей, якія прыйшлі на інаўгурацыю, не існуе.

Пасля заявы Конуэй слоўнік «Merriam Webster» апублікаваў твіт з яе згадваннем і вызначэннем слова «факт», а раман Джорджа Оруэла «1984» падняўся адразу на шосты радок у рэйтынгу бэстсэлераў «Amazon».

Л.Н. Талстой расказвае ўнукам казку. 1909 год

Тэатральны фестываль у Яснай Паляне

У чэрвені ў сядзібе Ясная Паляна на чатырох сцэнах пад адкрытым небам адбыўся тэатральны фестываль «Талстой Weekend».

На ім былі паказаны інтэрпрэтацыі твораў класіка, а таксама пастаноўкі па тэкстах іншых аўтараў, сугучных творчасці пісьменніка. Усяго ў межах фестывалю прайшло каля 20 мерапрыемстваў: спектакляў і публічных дыскусій.

Сярод самых цікавых падзей фестывалю «Талстой Weekend» можна назваць адмысловую версію оперы «Вайна і мір» Маскоўскага акадэмічнага музычнага тэатра імя К. Станіслаўскага і У. Неміровіча-Данчанкі. Спектакль «Вайна і мір», створаны Феліксам Корабавым, Аляксандрам Ціцелем і Уладзімірам Арэф'евым, лічыцца адным з самых яркіх у рэпертуары тэатра.

Сярод іншых мерапрыемстваў запомніўся і спектакль-падарожжа «Зялёная палачка» Творчага аб'яднання «GRUPPO BASTON VERDE» (Масква).

«Зялёная палачка» — спектакль, сцэнай для якога стаў ужо ўвесь двор Яснай Паляны, дэкарацыямі — яе пейзажы, а сярод акцёраў былі і самі гледачы. Аснову пастаноўкі склалі дзіцячыя ўспаміны Льва Талстога і аповед яго старэйшага брата Міколенькі пра згублены сакрэт усеагульнага шчасця, напісаны на зялёнай палачцы...

Паводле lenta.ru

Канфіскацыя расійскіх кніг ва Украіне

На тэрыторыі Украіны ўступіў у сілу парадак канфіскацыі кніг, выпушчаных у Расіі і ўвезеных у рэспубліку без дазволу. Пра гэта паведаміў партал «Українські Новини».

Дзеянне механізму тычыцца індывідуальных прадпрымальнікаў і арганізацый, якія прывозяць і распаўсюджваюць выробленую ў Расіі кнігапрадукцыю. Парушальнікам пагражаюць адміністрацыйна-гаспадарчыя штрафы. Адзначаецца, што забарона не распаўсюджваецца на кнігі, якія грамадзяне правозяць у ручной паклажы або багажы, аднак іх колькасць не павінна перавышаць дзесяць асобнікаў.

Канфіскацыяй кніг займецца Дзяржкамітэт па пытаннях тэлебачання і радыёвяшчання (Дзяржкамтэлерадыё) Украіны. Пасля гэтага выданні будуць захоўвацца ў ведамстве.

У лютым паведамлялася, што выдавецтвы краіны раскрытыкавалі ініцыятыву Кіева. Як заявіў кіраўнік Украінскай асацыяцыі выдаўцоў і кнігараспаўсюджвальнікаў Аляксандр Афонін, забарона прывядзе да дэфіцыту прадукцыі ды ўзнікненню нелегальных каналаў яе рэалізацыі.

У снежні 2016 года Вярхоўная Рада Украіны прагаласавала за рашэнне аб абмежаванні ўвозу з Расіі ў краіну друкаванай прадукцыі «антыўкраінскага зместу».

Літаратурная Беларусь
Кіраўнік праекта «ЛІТАРАТУРНАЯ БЕЛАРУСЬ» Алесь ПАШКЕВІЧ. Рэдактар Барыс САЧАНКА.
Тэлефон для даведак: (8-017) 200-80-91. Адрас электроннай пошты: sbp@tut.by